

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Психолого-педагогічний факультет
Кафедра початкової освіти

«Допущено до захисту»

Завідувач кафедри

(підпис) (прізвище, ініціали)

« ____ » _____ 2023 р.

Реєстраційний № _____

« ____ » _____ 2023 р.

ФОРМУВАННЯ ЧИТАЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
В УЧНІВ 3 КЛАСІВ НА УРОКАХ СЛОВЕСНОСТІ
ЗАСОБАМИ АНАЛІЗУ ТВОРІВ РІЗНИХ ЖАНРІВ

Кваліфікаційна робота студентки
групи ПНПм-22
ступеня вищої освіти магістр
спеціальності 013 Початкова освіта
Скринікової Вікторії Андріївни

Керівник:

кандидат педагогічних наук, доцент
Кравцова І.А.

Оцінка:

Національна шкала _____

Шкала ECTS _____ Кількість балів ____

Голова ЕК _____

(підпис) (прізвище, ініціали)

Члени ЕК _____

(підпис) (прізвище, ініціали)

(підпис) (прізвище, ініціали)

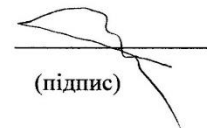
(підпис) (прізвище, ініціали)

(підпис) (прізвище, ініціали)

ЗАПЕВНЕННЯ

Я, Скрипнікова Вікторія Андріївна, розумію і підтримую політику Криворізького державного педагогічного університету з академічної доброчесності. Запевняю, що ця кваліфікаційна робота виконана самостійно, не містить академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації. Я не надавав(ла) і не одержував(ла) недозволену допомогу під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають покликання на відповідне джерело.

Із чинним Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату в роботах здобувачів вищої освіти Криворізького державного педагогічного університету ознайомлений(а). Чітко усвідомлюю, що в разі виявлення у кваліфікаційній роботі порушення академічної доброчесності робота не допускається до захисту або оцінюється незадовільно.

(підпис)

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ І. ФОРМУВАННЯ ЧИТАЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В УЧНІВ 3 КЛАСІВ НА УРОКАХ СЛОВЕСНОСТІ ЗАСОБАМИ АНАЛІЗУ ТВОРІВ РІЗНИХ ЖАНРІВ	8
1.1. Поняття «читацька компетентність» у працях українських вчених.....	8
1.2. Формування читацької компетентності в учнів 3 класів на уроках словесності	11
1.3. Аналіз творів різних жанрів на уроках словесності.....	26
Висновки до першого розділу.....	
РОЗДІЛ ІІ. МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ЧИТАЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В УЧНІВ 3 КЛАСІВ НА УРОКАХ СЛОВЕСНОСТІ ЗАСОБАМИ АНАЛІЗУ ТВОРІВ РІЗНИХ ЖАНРІВ	31
2.1. Аналіз чинної програми і підручника з української мови і читання.....	31
2.2. Вивчення передового педагогічного досвіду.....	39
2.3. Дослідно-експериментальна програма з формування читацької компетентності в учнів 3 класів на уроках словесності засобами аналізу творів різних жанрів	43
2.4. Результати дослідно-експериментальної роботи.....	50
Висновки до другого розділу.....	55
ВИСНОВКИ	57
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	59
ДОДАТКИ	67

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сьогодні читання пронизує усі сфери життєдіяльності людини. Воно покладене в основу освітньої, пізнавальної, інформаційної, професійної сфери її діяльності.

Завдання сучасної української освіти полягає, насамперед, у формуванні особистості не з енциклопедично розвинутою пам'яттю, а з гнучким розумом, із швидкою реакцією на все нове, з повноцінними, розвинутими потребами подальшого пізнання та самостійної дії, з добрими орієнтувальними навичками й творчими здібностями. Важлива роль у вирішенні цього завдання відводиться саме шкільній літературній освіті. На вчителя початкової школи суспільством покладена важлива місія: сформувати особистість, яка вміє репрезентувати себе, адаптуватися до незвичних життєвих реалій, відстояти власну точку зору і власну гідність, бути активною, ініціативною, наполегливою у досягненні поставленої мети людиною, і водночас – співчутливою і милосердною. Всього цього можливо досягти шляхом залучення школярів до читання, шляхом формування їхньої читацької компетенції [21, с.206].

Метою мовно-літературної освітньої галузі (згідно з Державним стандартом початкової освіти, який набув чинності 2018 року) [12], зокрема вивчення української мови та літератури, є формування комунікативної, читацької та інших ключових компетентностей; розвиток особистості здобувачів освіти із застосуванням засобів різних видів мовленнєвої діяльності; здатності спілкуватися українською мовою для духовного, культурного і національного самовираження; збагачення емоційно-чуттєвого досвіду, розвиток мовленнєво-творчих здібностей [2]. Тому на уроках з української мови та літературного читання в початковій школі здобувачі освіти зосереджуються на досягненні таких результатів навчання:

- взаємодіють з іншими особами усно, сприймають і використовують інформацію для досягнення життєвих цілей у різних комунікативних ситуаціях;

- сприймають, аналізують, інтерпретують, критично оцінюють інформацію в текстах різних видів, медіатекстах та використовують її для збагачення власного досвіду;

- висловлюють думки, почуття та ставлення, взаємодіють з іншими особами письмово та в режимі реального часу, дотримуються норм літературної мови;

- досліджують індивідуальне мовлення для власної мовної творчості, спостерігають за мовними явищами, аналізують їх.

Формування читацької компетентності учнів здійснюється з використанням міжпредметних зв'язків.

Сформуванню читацької компетенції та розвинути якості творчого читача вчитель початкових класів зможе, використовуючи такі методичні підходи, які, насамперед, передбачають позицію учня як активного співтворця уроку. Тому закономірно, що перевага останнім часом надається аналізу творів різних жанрів [31, с.15].

Дослідження компетентностей особистості розглянуті в працях багатьох науковців. Щодо читацької компетентності, то вивченням її займалися такі дослідники, як Н.М. Бібік, Н.В. Гавриш, М.В. Гончарова-Горяньська, А.В. Мудрик, та ін. Українськими вченими дослідження ведуться у різних напрямках, що відображено у роботах О.В. Овчарук, О.І. Пошетун., О.І. Локшиної., О.Я. Савченко, С.Е. Трубаچهвої, Л.І. Паращенко, Г.О. Фрейман [65,с.560].

Сучасне суспільство – це період високих технологій, що потребує від освіти формування компетентної та активної особистості. Саме на досягнення кінцевого результату, розвитку особистості через призму формування життєво необхідних компетентностей, націлена сучасна модель освіти. Саме тому темою нашого дослідження ми обрали «Формування

читацької компетентності в учнів 3 класів на уроках словесності засобами аналізу творів різних жанрів».

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити процес формування читацької компетентності в учнів 3 класів засобами аналізу творів різних жанрів на уроках словесності.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати наукову та методичну літературу з обраної проблеми, засобами аналізу творів різних жанрів.
2. Проаналізувати програму та підручник 3 класу з теми дослідження.
3. Вивчити досвід роботи вчителів.
4. Скласти експериментальну програму перевірки висунутої гіпотези.
5. Провести дослідно-експериментальну перевірку .
6. Одержані результати оформити у вигляді висновків.

Об'єкт дослідження – формування читацької компетентності в учнів 3 класів на уроках словесності.

Предмет дослідження – твори різних жанрів на уроках словесності в 3 класах.

Гіпотеза: в основу дослідження покладено припущення про те, що за умови правильної організації роботи над творами різних жанрів на уроках словесності буде ефективно формування читацької компетентності в учнів 3 класів.

Методи дослідження: для досягнення мети та завдань застосовано комплекс різноманітних методів: теоретичні – аналіз і узагальнення наукової та методичної літератури; емпіричні – спостереження, педагогічний аналіз.

Експериментальна база: дослідницька робота проводилась на базі Надеждівської гімназії Новописької сільської ради. У експерименті взяли участь учні 3 класів (3-А і 3-Б).

Апробація результатів дослідження здійснювалась у формі:

1. Публікація у збірнику наукових праць студентів Криворізького державного педагогічного університету: Скринікова В.А. Особливості

опрацювання творів різних жанрів як засіб розвитку мотивації до читання учнів 3 класів //В.А. Скринікова, І.А. Кравцова // *Актуальні питання теорії і практики початкового навчання: збірник наукових праць студентів*. Кривий Ріг: КДПУ, 2022. Вип.15. С.151-155.

2. Публікація у збірнику Криворізького державного педагогічного університету: Скринікова В.А. Формування читацької компетентності в учнів 3 класів на уроках словесності //В.А. Скринікова, І.А. Кравцова // *Актуальні питання теорії і практика початкового навчання: збірник наукових праць студентів*, Кривий Ріг 2023. Вип.16. 136 с.
<https://kdpu.edu.ua/pochatkovoio-osvity/naukova-robota/naukova-robota-studentiv/23631-zbirnyk-naukovykh-prats-studentiv-2.html>

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу та загальних висновків, списку використаної літератури, додатків. Загальний обсяг роботи склав 94 сторінок.

РОЗДІЛ І

ФОРМУВАННЯ ЧИТАЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В УЧНІВ 3 КЛАСІВ НА УРОКАХ СЛОВЕСНОСТІ ЗАСОБАМИ АНАЛІЗУ ТВОРІВ РІЗНИХ ЖАНРІВ

1.1. Визначення поняття «читацька компетентність» у працях українських вчених

Поняття «компетентність» введено у науковий обіг понад чверть століття тому.

Компетентний – який має достатні знання в якій-небудь галузі; який з чим-небудь добре обізнаний; тямущий. Компетентність – поінформованість, обізнаність, авторитетність [5, с.560].

Слід зазначити, що у сучасному науково-педагогічному обігу вживаються два терміни: «компетентність» і «компетенція».

Українські вчені узагальнили декілька підходів до визначення цих понять:

- обидва терміни вживаються як синоніми;
- компетентність – здатність до діяльності, а компетенція – коло повноважень певної особи.

Читацька компетентність – здатність особи широко розуміти текст як частину повсякденного життя й навчальної діяльності, шукати нову інформацію, відтворювати та використовувати її, інтерпретувати зміст і формулювати умовиводи, осмислювати й оцінювати зміст і форму тексту тощо [55, с.176].

На думку академіка Савченко О.Я. читацька компетентність- це здатність людини сприймати, розуміти інтерпретувати та оцінювати тексти різних жанрів і видів [45, с.3].

Читацька компетентність, як ключова – це якість, що виявляється в готовності та здатності особистості самостійно здобувати і застосовувати

пов'язані з читанням знання і вміння для здійснення читацької діяльності, читацького й особистісного саморозвитку [71].

Яценко Т.О. подає визначення читацька компетентність, як здатності особистості здійснювати ефективну взаємодію з текстом, розуміти і використовувати його для задоволення своїх потреб і досягнення поставлених цілей [73].

Читацька компетентність, як предметна – це інтегрований результат навчальних досягнень учнів, пов'язаних із читацькою діяльністю, здатність до осмисленого набуття знань і вмінь, передбачених конкретною програмовою темою та шкільним курсом літератури загалом, система ціннісно-світоглядних та естетичних орієнтацій, сформованих на матеріалі високохудожніх творів, а також здатність до цільового застосування комплексу предметних знань, умінь і способів діяльності в нових навчальних і життєвих ситуаціях [71].

Хорошовська Т.П. розглядає читацьку компетентність, як здатність людини ефективно використовувати письмові тексти для задоволення своїх навчальних, пізнавальних, соціальних і особистісних потреб [74].

Із огляду на дискусійний характер трактування сутності цієї дефініції, допускаємо можливість визначати її як категорію, структурними компонентами якої є:

- загальнокультурний – усвідомленні української літератури, як невід'ємного складника світової художньої культури, розумінні її специфіки та естетико-художньої значущості як мистецтва слова, уміння розглядати художній твір у культурномистецькому контексті, усвідомлення соціокультурної значущості художньої літератури; уміння і навички використовувати загальнолюдські та національні культурні еталони й цінності у повсякденній взаємодії з оточуючими;

- літературознавчий – уміння орієнтуватися в світовому та національному літературному процесі, знання елементів теорії літератури, як

основи читацької діяльності, уміння застосовувати здобуті теоретико-літературні знання для аналізу та інтерпретації художнього твору;

- інтерпретаційний – знання змісту і проблематики художніх творів, обов'язкових для текстуального вивчення; уміння знаходити в художньому творі авторські й творити власні смисли на основі діалогу з текстом, автором та іншими читачами, здатність сприймати художній текст, як засіб збагачення естетичного та емоційно-чуттєвого досвіду;

- аксіологічний – розуміння світоглядних категорій, моральних ідеалів, що знайшли відображення в художньому творі, розглядати зміст, учинки героїв, авторську позицію у контексті загальнолюдських і національних цінностей, усвідомлювати значення прочитаного для особистісного розвитку;

- творчо-мовленнєвий – здатність будувати зв'язні висловлювання відповідно до комунікативної ситуації, наявність креативних здібностей до створення усних і письмових творчих робіт різних жанрів [2, с.184].

Скрипченко О.В. розглядає читацьку компетентність, як здатність особистості до успішного оволодіння різними видами читання, здатність до самостійного осмислення та інтерпретації текстової інформації, здатність до застосування отриманих знань у практичній діяльності.

Предметна читацька компетентність – це здатність учня-читача до мобілізації та застосування комплексу специфічних особистісних, когнітивних, естетикокомунікативних і ціннісних механізмів з метою організації та реалізації ефективною естетичною взаємодією з художнім текстом, поєднання яких і забезпечує (або ж не забезпечує) сформованість цієї інтегрованої особистісної якості [73].

На думку Бондар Т.В. читацька компетентність – це здатність особистості до розуміння, осмислення та оцінювання текстової інформації, здатність до використання отриманих знань у різних сферах життєдіяльності.

Отже, утвердження компетентнісного підходу в реаліях української шкільної освіти зумовлює активні пошуки його результативних чинників, одним із яких є унормування поняттєвого апарату.

1.2. Формування читацької компетентності учнів третіх класів на уроках словесності

Уміння читати з розумінням відіграє ключову роль серед навичок, які є важливими для різних компетентностей. Це не дивно, оскільки саме завдяки читанню широкого спектру матеріалів з різних життєвих аспектів, науки та техніки, людина дізнається про світ навколо, поглиблює свої знання, розширює горизонти та формує себе як гармонійну особистість, готову до змін і розвитку, як в особистому житті, так і в взаємодії з оточенням.

Учителеві початкових класів важливо чітко окреслити межі поняття задля правильного і оптимального пошуку методів і прийомів формування його в учнях [54, с.327].

Державний стандарт базової середньої освіти в пункті 9 визначає читання з розумінням, як спроможність емоційно, інтелектуально та естетично сприймати та осмислювати прочитане. Це також здатність розуміти інформацію, подану різними способами або засобами техніки, включаючи уміння виявляти явну та приховану інформацію, робити припущення, обґрунтовувати аргументи, підтверджувати власні думки фактами та витягами з тексту, а також висловлювати думки, засновані на аналізі тексту, та вибирати контраргументи [10, 12].

Необхідно підкреслити, що формування читацької компетентності вимагає, щоб сучасні учні мали доступ до текстів на різних медіа-носіях, включаючи традиційні книги, е-книги, смартфони, планшети та інше. Процес читання не обмежується тільки художніми творами. Безсумнівно, читання художньої літератури сприяє розвитку дитячої свідомості, формує її естетичні переваги, пам'ять та увагу, а також такі компетентності як

володіння мовою або розвиток усного мовлення [48, с.64]. Однак сьогодні молодші школярі взаємодіють з широким спектром літератури, включаючи науково-популярну і довідкову, яка стала дуже популярною останнім часом. Саме читання і розуміння цих текстів сприяє розвитку ключових компетентностей, визначених у Законі України «Про освіту» та освітніх стандартах [12].

Організація уроків словесності для учнів 3 класів важлива для розвитку їхнього мовлення, лексичного запасу та навичок читання і письма. Ось декілька основних особливостей, які слід враховувати при організації таких уроків:

Учні 3 класів активно розширюють свій словниковий запас, тому важливо використовувати різноманітні текстові матеріали та завдання для ознайомлення з новими словами та виразами. Під час уроків слід акцентувати увагу на вивченні значень слів та їх вживанні в контексті.

У третьому класі учні вже повинні бути здатні читати прості тексти самостійно. Уроки словесності можуть включати читання вголос, роботу зі смисловим читанням, а також розуміння тексту. Вчителі можуть обирати тексти різного рівня складності, адаптовані до рівня розвитку учнів.

Уроки словесності можуть включати практику письма, включаючи складання коротких оповідань, листів та описів. Учні можуть вчитися структурувати свої думки та виражати їх у письмовій формі.

Важливо розвивати навички слухання та мовлення, включаючи спілкування, дискусії, розповіді та виразне читання. Учні можуть вчитися правильно виражати свої думки та ідеї, а також слухати та розуміти співрозмовників.

Для залучення учнів до уроків словесності можна використовувати різноманітні ігри, творчі завдання та проекти. Це сприяє зацікавленості та активній участі учнів [24, с.64].

Важливо враховувати різні рівні підготовки та індивідуальні особливості учнів. Вчителі можуть адаптувати уроки, щоб відповідати

потребам кожного учня, надавати додаткову підтримку або завдання для розвитку конкретних навичок.

Загальна мета уроків словесності для третьокласників полягає в підготовці їх до більш високого рівня читання, письма та спілкування, розширенні словникового запасу та розвитку креативних навичок.

Сьогодні важливими є не тільки формування читацької компетентності, а і становлення читача, який творчо і повноцінно осягає літературне надбання поколінь, уміє працювати з текстом, сприймати художній твір, як мистецтво слова. Найважливіше завдання початкової школи – навчити учнів читати, а це неможливо без вміння читати і працювати з книжкою [55, с.183].

Становлення читача та розвиток читацької компетентності молодшого школяра виступає важливим педагогічним завданням. У контексті прогресу інформаційних технологій спостерігається зниження зацікавленості учнів у художньому слові, що може мати небажані наслідки у майбутньому. Сучасна освіта має на меті не тільки передачу знань, але й розвиток універсальних компетентностей учнів. Нова українська школа представляє собою важливу ініціативу Міністерства освіти і науки, спрямовану на реалізацію ключових завдань: виховання незалежних, організованих учнів, здатних дотримуватися своїх прав, розвивати правову свідомість, співпрацювати, демонструвати творчий підхід, бути толерантними до різних думок, прагнути до діалогу та компромісу. Сьогодні учні мають вчитися співпрацювати, оцінювати об'єктивно, уміло вести діалог, знаходити і вирішувати проблеми та самостійно здобувати нові знання. Враховуючи ці потреби, стає особливо актуальним розвиток читацької компетентності у молодших школярів [58, с.142].

Читацька компетентність не обмежується простою здатністю читати; вона включає в себе знання, вміння, навички та ціннісні орієнтації, які дозволяють особі ефективно шукати інформацію та вирішувати

пізнавальні завдання. Успішне читання є критично важливим для розвитку індивіда у суспільстві.

Програми Нової української школи акцентують на розвитку у молодших школярів здатності до глибокого читання, вміння незалежно обирати та аналізувати текст, формувати своє ставлення до прочитаного, розуміти емоційний та соціальний контекст тексту, а також ефективно шукати і працювати з інформацією в різних джерелах та форматах. Ці навички забезпечують здатність використовувати інформацію в різних життєвих і навчальних ситуаціях. Уроки української мови, особливо уроки словесності, відіграють ключову роль у розвитку читацької компетентності [10].

Уроки української мови не лише націлені на навчання, але й виконують важливу виховну роль. На них учні здобувають навички мовлення, навчаються адекватно сприймати, аналізувати та відображати художні та наукові тексти. Вони також сприяють розвитку емоційної глибини, чуттєвого сприйняття та образного мислення школярів. Саме під час цих уроків найбільше нагод для виховання моральних цінностей, емоційної відгуку та розширення соціального досвіду молодших школярів. Хоча кожне завдання має свій підхід до вирішення, вони всі взаємопов'язані в рамках уроків української мови. Основою для розвитку читацької компетентності є вже сформована навичка читання, а також індивідуальні здібності учня та його зацікавленість у літературних творах [36, с.184].

Читацька компетентність поділяється на дві складові: художньо-читацьку та інформаційно-читацьку компетентності. Художньо-читацьку компетентність визначаємо, як результат успішних навчальних досягнень учнів у читацькій діяльності. Вона охоплює здатність учнів осмислювати знання та вміння, що вивчаються в межах конкретної навчальної теми та загальної літературної освіти. Вона також включає систему ціннісних поглядів і естетичних уявлень, які формуються на основі вивчення високохудожніх творів. Ця компетентність дозволяє учням застосовувати

свої знання, набуті навички та способи діяльності в різних навчальних та життєвих ситуаціях. Формування художньо-читацької компетентності відбувається під час підготовки до читання художніх творів і в процесі їх аналізу. Цей процес включає в себе діалог учнів із текстом, його автором, персонажами та іншими читачами [27, с.84].

Інформаційно-читацька компетентність означає, що особистість може аналізувати, інтерпретувати та критично оцінювати різні типи текстів, включаючи медійні матеріали. Вона має здатність використовувати цю інформацію для свого особистісного розвитку та може ефективно опрацьовувати різні джерела інформації, такі як бібліотечні ресурси, довідкова література, електронні бібліотеки та Інтернет-ресурси тощо. У підсумку, читацька компетентність визначається, як якість особистості, яка виявляється в її готовності та здатності самостійно здобувати та використовувати знання та навички, пов'язані з читанням, для розвитку своєї особистості [19, с.150].

Розвинена читацька компетентність є показником готовності випускника молодшої школи до глибокого розуміння літературних творів зі складнішими формами і змістом, а також до освоєння термінології літературознавства у старших класах. Аби забезпечити високу якість знань учнів, вчитель повинен в своїй діяльності втілювати підходи та методики, що стимулюють інтерес учнів до предмету і спонукають до самоосвіти.

Багато наукових робіт демонструють, що читання є ключовим елементом гармонійного розвитку особистості дитини. Процес читання включає дві категорії навичок: перша допомагає відновлювати звукове представлення слова (технічне читання), а друга зосереджена на сприйнятті та осмисленні переданої інформації (розуміння тексту, його аналіз, усвідомлення та виведення загальних висновків з прочитаного). Обидві ці сторони читання тісно пов'язані і не можуть існувати незалежно одна від одної [63, с.17]. Саме тому вчені прийшли до думки, що основними читацькими процесами, які поєднують формальне і смислове читання в

єдиний процес і забезпечують глибоке розуміння тексту в його структурній, смисловій та емоційній єдності, є:

- виявлення інформації;
- виведення первинних висновків на базі поданої данини;
- розшифровка та синтез (або узагальнення) отриманої інформації;
- дослідження та оцінка змісту тексту, його мовних характеристик.

Компетентний читач – це особа, яка спроможна здійснювати ці базові читачькі процеси на достойному рівні, опрацьовуючи тексти різної функціональної направленості. Зупинимося на короткій характеристиці зазначених читачьких пізнавальних процесів [19].

Виділення інформації з тексту є ключовою когнітивною дією, яка характеризується, як здатність читача навігувати по тексту, як в цілому, так і в його окремих частинах, а також відшукати в тексті специфічні дані.

Суттєвим є виховання навички ефективно оглядати текст, щоб виділити в ньому конкретну інформацію. Така інформація може стосуватися місця, часу, події, послідовності подій у тексті, дій, атрибутів, описів і т.д. Це також може включати пошук мовних і виразних елементів у тексті, таких як епітети, метафори чи порівняння. Процес пошуку інформації може ініціюватися самим учнем або бути вказаним вчителем. Учень повинен ефективно оглядати текст, знаходити в ньому потрібну інформацію (при цьому важливою є висока швидкість читання), фокусувати свою увагу на потрібному, виявляти найважливіше [81, с.273]. Такий підхід до читання передбачає вміння орієнтуватися в логічній та смисловій структурі тексту, а також здатність комбінувати інформацію з різних джерел відповідно до поставленої мети. Робота з текстом або текстами може закінчуватися створенням доповіді або проєкту.

Додатково до відшуку інформації в тексті, учню може знадобитися звертатися до не текстових ресурсів, таких як таблиці, графіки, діаграми та інше. Учитель може визначити правильність та глибину розуміння тексту на

основі відповідей учня. Відповідні для перевірки та демонстраційні для вчителя завдання можуть включати:

- відгук на запитання вчителя стосовно основного змісту тексту;
- реагування на запитання, які відносяться до ключових деталей;
- порівняння недавно отриманої інформації з вже відомою;
- пошук у тексті фактів або смислових одиниць, вказаних вчителем, та інші завдання, що вимагають активного пошуку.

Такі завдання можуть бути виконані під час уроку, за умови що учень вже розпоряджається навичками читання завдяки регулярній роботі з навчальними текстами основних підручників або додаткових матеріалів [69].

Читацька компетентність вважається сформованою, коли учень може «читати між рядками». Це означає, що він може виявляти приховані зв'язки або ідеї, які не виражені прямо, але які логічно наслідуються з представленої інформації. Це дозволяє читачеві вбачати непрямозазначену інформацію, розуміючи логічні відносини між різними частинами тексту.

У молодших класах учні зазвичай приходять до простих висновків, таких, як причина та наслідок подій, мета певних дій, спільні та відмінні риси об'єктів або явищ, а також роблять передбачення про майбутній перебіг подій у сюжеті. Інтерпретування і інтегрування (узагальнення) інформації [53, с.253].

Такі когнітивні операції є більш викликовими порівняно з раніше згаданими, тому що молодий читач намагається відтворити авторську концепцію і сприймання ситуацій або подій, які описані в тексті. Щоб глибше зрозуміти авторський погляд, читач повинен брати до уваги емоції, думки героїв, факти, описи, авторські коментарі та з'єднувати ці елементи. Це допомагає формувати послідовність думок і висновків, які відкривають явний та прихований зміст тексту і висвітлюють авторське бачення ситуації.

Інтерпретація тексту вимагає визначення та аналізу цих зв'язків, розрізнення основного і допоміжного, порівняння інформації з ілюстраціями або діаграмами. Цей процес також включає розуміння мовних висловів,

розрізнення буквального і переносного значення слів. При аналізі художнього тексту особлива увага приділяється співвідношенню між мовою та поведінкою персонажів, а також їхніми зовнішніми характеристиками. Все це вимагає від читача більш глибокого і рефлексивного підходу до розуміння тексту [66, с.66].

Аналіз та оцінка тексту є одними з найбільш вимогливих когнітивних дій. У цьому процесі молодий читач здійснює глибоку рефлексію над текстом, намагаючись визначити вмільсть та професійність автора у висловленні своїх думок. Учень аналізує мовні техніки, які використовує автор. В основному, на цьому етапі читачу потрібно дивитися за рамки прямого змісту тексту, оцінюючи його за допомогою критеріїв, таких як стилістичні особливості, послідовність подій, вірогідність, а також важливість конкретних елементів для загальної концепції. Важливо, щоб учитель навчав учня розпізнавати і оцінювати ці аспекти в тексті, враховуючи знання учня про різні жанри, нейтральний та емоційний лексикон, а також розуміння того, що вважається гармонійним, відповідним і доцільним у тексті [55, с.50].

Сучасний урок літератури покликаний викликати в учнів постійний інтерес до творів української літератури, як неперевершеного виду мистецтва, спонукати до глибокого читання і через це до осмислення величезних національних і загальнолюдських цінностей. Мета полягає в тому, щоб навчити учнів правильно сприймати і креативно розшифровувати художні праці, формулювати і обґрунтовувати своє бачення, виявляти здатність до непередбачуваних відповідей на різноманітні завдання, використовувати здобуті знання у реальному житті та порівнювати його з художніми творами. Детальний розгляд структури читацької компетентності показує, що вона в першу чергу базується на знаннях, уміннях та вміннях загальноосвітнього характеру. Отже, розвиток читацької компетентності, як багатогранного явища варто проводити, опираючись як на конкретні предмети, так і на інтеграцію знань з різних областей, використовуючи

тексти різних жанрів. Це сприятиме формуванню ключових умінь, таких як здатність до навчання, комунікаційна та інформаційна компетентності [61, с.270].

Під час опрацювання текстів різних жанрів, учні, відповідно до своїх вікових можливостей, освоюють прийоми повноцінного сприймання прочитаних і прослуханих художніх, науково-пізнавальних, навчальних творів.

У колі читання учні ознайомлюються з різноплановими творами, тому важливо розуміти, що кожен жанр має свої специфічні риси:

1. Казка представлена, як народний твір мистецтва.
2. Оповідання - це короткий художній текст з розповіддю про подію чи ситуацію.
3. Особливості творів для дітей із науково-освітньою інформацією.
4. П'єса відрізняється від інших жанрів своєю драматургією та структурою.
5. Вірш характеризується римою, мелодійністю та емоційністю.
6. Байка і її особливості як жанру, що несе моральний урок.
7. Короткі народні форми мистецтва, такі як прислів'я, загадки, скоромовки та інше [58].

Учні знайомі з казками ще з дошкільного віку. Чарівність казки полягає в її захоплюючому сюжеті, містичності та неймовірності подій. На початковому етапі навчання не потрібно очікувати, що учні дадуть наукове визначення цього жанру. Головне для них – зрозуміти його суть, не вдаючись до формальних формулювань. У молодших класах акцент ставиться на формуванні загального розуміння того, що таке казка, і як вона відрізняється від інших літературних жанрів.

Казка – це оповідь про чарівні і вигадані події, де головним є вигадка та імагінація. Місія вчителя – стимулювати та заохочувати учнів до створення власних казок.

На початковому етапі навчання учням не представляють формального визначення казки, як жанру. Проте під час читання

акцентуються характерні для казки елементи: вигадковість, зображення дивовижних подій, в яких беруть участь звіри, явища природи та люди, особливий початок та типова для казки структура з повторенням подібних дій, а також закінчення. Однією з важливих рис казки є її дискретний моральний аспект: пізнавальний зміст подається ненав'язливо, без прямої дидактики. Школярів зачаровують захоплюючі сюжети, виразні образи та влучні описи персонажів [12].

Казки в собі несуть глибокий освітній та виховний заряд. Їхня особливість у відображенні триумфу справедливості, що саме по собі є важливим виховним аспектом. Виявляючи радість через казки, учні навчаються оцінювати та роздумувати. Аналіз казкових творів спонукає учнів до висловлювання своїх думок, що сприяє розвитку їхнього критичного мислення. Під час обговорення казок корисно ставити запитання, які стимулюють міркування та рефлексію. Вибір казок у навчальних матеріалах має пізнавальний характер.

Роблячи акцент на казках під час уроків читання, важливо пам'ятати про основні вимоги до процесу навчання: забезпечити глибоке розуміння тексту дітьми. Тільки з таким підходом можна досягти основної мети уроків – освітнього та виховного ефекту.

Особливості опрацювання жанру казка має ту ж структуру, що й уроки опрацювання оповідань. Після знайомства з казкою та, за потреби, роз'яснення слів і виразів, використовуються такі етапи, як вибіркоче читання, відповіді на питання, формування плану через малюнки та слова, а також різні способи переказу. Залежно від конкретного тексту казки, може варіюватися вміст та цілі кожного етапу.

Основний акцент слід робити на тому, щоб учні глибоко розуміли зміст казки, відчували послідовність подій та могли зрозуміти причини дій персонажів. Під час аналізу казок велику роль відіграють методи інсценізації та драматизації [17].

Оповідання є коротким художнім твором, що зазвичай концентрується на одній або кількох подіях з життя людей чи тварин.

Оповідання, представлені в підручниках для учнів 2-4 класів, можна умовно розділити на дві категорії:

1. Твори, де головні дійові особи – люди.
2. Твори, що зображують природу та взаємодію людей в ній.

Щоб глибше зануритись у світ оповідання, слід аналізувати його художні особливості та працювати над його композиційною структурою.

Художній замисел автора розкривається завдяки сукупності образотворчих елементів. Підхід до побудови уроку читання оповідання залежить від його жанрових особливостей і охоплює послідовність певних етапів.

На стадії підготовки до читання, вчитель може скористатися короткою бесідою або оповіддю, щоб зорієнтувати учнів на основну подію твору, створити відповідний настрій і викликати емоційний відгук. Також важливо в початковій бесіді роз'яснити слова, які можуть бути складними для розуміння учнями.

Читання оповідання відбувається у різних форматах. Якщо текст є емоційно насиченим, наповненим драматичними моментами та діалогами, то перше прочитання краще залишити за вчителем. Під час підготовки до читання корисно виокремити ключові смислові частини тексту, акцентуючи увагу на них під час читання. Якщо ж інформація в тексті є знайомою учням, вони можуть читати його самостійно. Також ефективним може бути використання чергового читання тексту учнями та вчителем або прослуховування запису твору.

Перевірка сприймання навчального тексту може здійснюватися у короткій бесіді за прочитаним:

- Коли ви раділи, сумували?
- Яке місце у творі вас особливо вразило? тощо.

Робота над текстом оповідання. Повторне читання і цілеспрямована робота над всебічним усвідомленням тексту (логічна, образна, емоційна сторони) – займає головне на уроці.

У центрі уваги також зміст та ідея твору, композиція, образи, мова. Відповідаючи на питання вчителя, учні вдумливо читають твір, виявляють ще непомічені до цього факти, образні деталі, художні засоби, описи природи [72, с.3].

У результаті вдумливого перечитування оповідання діти усвідомлюють головну думку, в них формується своє ставлення до героїв твору.

При детальному вивченні тексту оповідання рекомендовано:

- формування читацької партитури (з урахуванням пауз, акцентів, мелодичності та швидкості читання);
- глибинний мовний розбір тексту;
- аналіз тексту з літературної перспективи;
- застосування різних способів читання (елементарне, аналітичне, з коментуванням та ін.);
- підготовка до емоційного прочитання тексту;
- виконання виразного читання за підготовленою схемою;
- створення плану оповідання;
- стислий виклад змісту;
- активізація творчого потенціалу учнів на основі прочитаного матеріалу;
- підбиття підсумків через обговорення [53, с.17].

Вірш – це короткий поетичний твір, поділений на рядки, які римується.

Навчання учнів читанню та розумінню поезії є відносно складним завданням. Основні акценти при цьому кладуться на:

- розуміння глибинного змісту твору (семантичний розбір);
- дослідження структурних особливостей (аналіз композиції);

- вивчення емоційно-образних аспектів та аналіз мовних та стилістичних засобів у вірші;
- вміння читати вірш виразно, базуючись на попередніх аналізах.

Особливості поетичного твору в 3 класах може бути здійснене за такою методикою:

1. Вступна частина: вчитель представляє автора, допомагаючи учням краще розуміти контекст і мотивацію твору. Це допомагає збудити інтерес до жанрового твору і його автора.

2. Зразкове читання вірша вчителем, опираючись на підготовлену партитуру, щоб показати приклад виразного читання.

3. Самостійне читання тексту учнями та відповіді на запитання, які допоможуть уточнити первинне розуміння змісту.

4. Групове читання вірша учнями та обговорення ключових моментів тексту.

5. Детальний розбір вірша: аналіз основної ідеї, структури, основних моментів та елементів тексту. Складання плану твору, визначення ключових емоцій та образів. Обговорення мовних особливостей, стилістики, а також визначення основної думки чи послання вірша.

6. Опрацювання разом з учнями партитури для виразного читання вірша (подальше усвідомлення змісту тексту). Якщо партитура складна, то вчитель сам повідомляє її учням. За нашою методикою послідовність опрацювання партитури (розбивки) для виразного читання має бути такою: 1) з'ясування головної думки для тексту або частин (якщо текст великий); 2) знаходження логічного центру (найголовніші слова для тексту в цілому) відповідно до головної думки; 3) розбивка речень на логічні ланки (такти), визначення логічних пауз; 4) виділення логічних наголосів для речення та частин його; 5) встановлення мелодики читання залежно від місця логічного наголосу; 6) добір інтонації читання.

7. Повторне читання вірша учнями одночасно з подальшою роботою по усвідомленню тексту (відповіді на запитання за фактичним,

ідейним та емоційно-образним змістом - смисловий аналіз). Повторне читання проводимо для того, щоб учні запам'ятовували партитуру читання. Спочатку вірш читає вчитель (вголос) разом з учнями (напівголосу, пошепки), потім вчитель і кращий учень, вчитель і група учнів, кращий учень і слабкіший тощо [73].

8. Творча робота на основі тексту: читання в особах (епічний вірш), продовження авторської думки, складання тексту за аналогією до вірша, розповідь від певної особи, від автора, подовження подій тощо.

Під час роботи над віршованим жанром згідно з обраною методикою важливо гарантувати, що учень не втрачає відчуття глибини та емоційної насиченості твору до детального розбору партитури. Особливості віршованої мови і форми художнього твору [6].

При аналізі художнього твору важливо застосовувати методи декламації, коли це доречно відповідно до структури вірша. Спільне виголошення вірша допомагає глибше проникнутися його змістом. Підготовчий етап до такого читання також є корисним, адже в процесі його підготовки учні обговорюють різні аспекти тексту, визначають ролі та вибирають найкращий спосіб виразного виголошення [42, с.58].

У 3 класі молодші школярі знайомляться з новим жанром «байка», тому що цей жанр містить алегорію. Для того, щоб учні могли засвоїти зміст байки, необхідно використати їх відомості про тварин, оскільки малеча завжди з радістю сприймає історії про розмовляючих тварин. Вчитель має з'ясувати, що ці розмови є вигадкою, характерною для байки. Цей жанр потребує уваги учнів на тому, що байка - це короткий віршований текст, де поняття "алегорія" не розглядається прямо, але її присутність відчутна в змісті. Учні навчаються висловлювати своє відношення до персонажів і розуміти, що в байках використовуються алегоричні образи. Основна мета - допомогти дітям зрозуміти основну ідею байки. Байка вивчається по частинах і заохочується до вивчення напам'ять.

Етапи роботи над байкою включають:

1. Підготовку до сприймання тексту.
2. Прослуховування вчителем або за допомогою аудіозапису.
3. Коротке обговорення для зрозуміння основного змісту.
4. Додаткове читання (рольове, вибіркове).
5. Складання переказу та відповідь на питання.
6. Підсумкова дискусія та зосередження на основному посланні байки. [7, с.243].

У початковій школі не передбачають окремих уроків для знайомства із жанром усної народної творчості для вивчення невеликих фольклорних форм, таких як загадки, прислів'я та скоромовки. Ці жанри з'являються в контексті уроку, як допоміжний, але все ж важливий матеріал, що підсилює навчальний досвід молодших учнів [17, с.31].

Такі елементи, як загадки, прислів'я та скоромовки розмаїття роблять урок більш захоплюючим і граючим, що особливо важливо для учнів віком 6-10 років. Ці фольклорні форми можуть бути використані, як важливі дидактичні інструменти для покращення навичок читання та розвитку правильної вимови.

Учням 3 класів вже знайомі з загадками та скоромовками, тому немає потреби глибоко вдаватися в їхнє тлумачення. Проте, коли мова йде про прислів'я, вчителю слід надати коротке пояснення їх сутності, акцентуючи увагу на тому, що прислів'я – це короткі народні висловлювання з образним та навчальним змістом, які часто римуються [54, с.142].

Скоромовки використовуються не лише, як інструмент для освоєння норм вимови, але й як спосіб розвитку дихальних навичок, які впливають на виразність при читанні та декламації. Важливо розширювати використання скоромовок у навчальній діяльності, не обмежуючись лише прикладами з навчальних посібників.

Для учнів 3 класів, загадки та прислів'я є не тільки засобом для розвитку образного мислення, а й змістом дидактичних завдань. Їх можна включати як у процес вивчення нового матеріалу, так і під час узагальнення

пройденого. Не варто думати, що тільки тому, що деякі загадки та прислів'я у підручниках розташовані після художніх текстів та есе, їх слід аналізувати лише після завершення роботи з цими текстами. Різнобічний зміст та структура прислів'їв дозволяють звертатися до них при вивченні творів різних жанрів [43, с.310].

Необхідно працювати над тим, щоб мотивувати та навчати учнів активно використовувати прислів'я у своєму мовленні. Для того, щоб прислів'я стали інтегрованою частиною учнівського діалогу, важливо регулярно заохочувати їх до їх вивчення напам'ять, періодично повертатися до них, активізувати їх у пам'яті та заохочувати до їх застосування в розмові [54, с.65].

1.3. Аналіз творів різних жанрів у учнів 3 класів на уроках словесності

Аналіз творів різних жанрів на уроках словесності для учнів 3 класів може бути корисним для розвитку їхніх навичок читання, розуміння тексту та виразного мовлення. На таких уроках молодші школяри мають можливість ознайомитися з різними літературними жанрами та вивчати їх особливості. Під час аналізу творів різних жанрів у 3-му класі слід вдаватися до таких дій, як:

- а) аналіз сюжету та головних персонажів;
- б) вивчення моральної або педагогічної ідеї, яку передає казка;
- в) розуміння образів, символів та конфліктів у казці;

У ході опрацювання поетичних творів звертаємо увагу учнів на аналіз поетичних засобів, таких як рими, ритм, метафори, порівняння.

- а) вивчення теми та настрою вірша;
- б) виразне читання та власне виразне читання вірша.

Під час опрацювання жанру «оповідання» ми спочатку аналізуємо структуру розповіді: вступ, розвиток подій, кульмінація та висновок.

- а) аналіз головних подій та розвитку сюжету;

- б) вивчення головних персонажів, їх характерів та мотивацій;
- в) розгляд теми та повчального аспекту оповідання;
- г) вивчення мети розповіді та її обраної теми;
- д) розгляд послідовності подій та роль різних персонажів у розповіді;

Драматична рольова гра:

- а) аналіз сценарію гри та ролей персонажів;
- б) розуміння характерів та мети кожного героя у грі;
- в) розгляд конфліктів та способів їх вирішення [32, с.112].

Аналіз творів різних жанрів допомагає учням розвивати навички критичного мислення, розуміння тексту, інтерпретації та виразного читання. Важливо, щоб учителі створювали інтерактивні та цікаві завдання для учнів, щоб зробити процес вивчення різних жанрів літератури захоплюючим і пізнавальним.

Художній твір є основою сучасного уроку читання, організація роботи з яким є складною справою для кожного педагога. Це зумовлено тим, що в кожному класі протягом навчального року діти ознайомлюються з творами різними за жанром, за обсягом, складністю. Це в свою чергу потребує від учителя творчого підходу до кожного уроку читання. Але від того, наскільки цілеспрямовано вчителю вдається врахувати особливості сприймання учнями певного віку жанру, змісту, активізувати емоції, мислення, значною мірою залежить результат опрацювання твору, позитивного впливу його на всебічний, а особливо мовленнєвий розвиток дитини [6].

Враховуючи художній жанр, вікові індивідуальні особливості сприймання його учнями певного віку, вчитель має вибрати ті види роботи над текстом, які б допомогли зрозуміти прочитане, уявити, засвоїти предмети і явища, картини в тому порядку й повноті, як прагнув того автор, подивитися на речі його очима, мислити його думками, переживати разом з ним, тобто дати дитині змогу виявити власний емоційно-естетичний відгук на зображене, не захоплювати поза текстовими асоціативними

нашаруваннями, які можуть призвести до розладу авторської образно-емоційної структури. Різноманітна тематика текстів у „Читанках“ подана творами різних жанрів: оповіданнями, віршами, казками, байками, нарисами, легендами, переказами, малими фольклорними формами. А тому в учнів треба виробити вміння працювати з тестами творів різних жанрів, творчо сприймати їх, а також виховувати в молодших школярів художній смак, естетичне почуття, утверджувати основи моральності і громадянськості, творчого ставлення до слова [18, с.12].

Вводячи в обіг термін «оповідання», необхідно забезпечити його тлумачення. Зрозуміло, що його роз'яснення потрібно вести з урахуванням віку дітей. Оповідання – це невеликий художній твір. Художній тому, що в ньому дається словесний малюнок подій, пов'язаних з життям і діяльністю людей, або словесно малюється природа. Оповідання, представлені в читанках для 2-4 класів, умовно поділяють на дві групи: оповідання, у яких діють люди, та оповідання про природу і діяльність у ній людей. Першу з них при початковому ознайомленні з твором варто читати самому вчителю, а другу – можна доручати учням.

Жанр «казка» є особливо улюбленою учнями початкової школи. Її привабливість – у сюжетності, таємничості, фантастичності. Школярі з захопленням грають у вовків і лисиць, з любов'ю готують маскарадні костюми зайців і півників, а на дитячих ранках з інтересом відтворюють поведки улюблених казкових персонажів. Однак це не може служити підставою для того, щоб вважати, що учні розуміють специфіку казки, як літературного жанру. Від них не слід домагатися наукового визначення казки, адже учні не усвідомлять його змісту, хоч, можливо, й запам'ятають формулювання. У початкових класах мова може йти лише про набуття загальних уявлень про казку і її відмінностей від інших творів. Дітям не слід говорити, що казкові події видумані. Умовність казки вони самі відчують. Вона їм подобається. Вони і в класі ладні грати в придуманих казкових героїв. І це треба всіляко підтримувати. Текст багатьох казок піддається

прочитуванню в особах. Методика рекомендує вчителю скористатися цією можливістю: учні залучаються до діалогу [58].

Жанр «легенда» є народне сказання або оповідання про якісь події чи життя людей, оповите казковістю, фантастикою. Переказ – це невелике усне оповідання про визначні історичні події та їх героїв. Звідси випливає, що легенди і перекази доступні для сприймання учнів 3 класів. У підручниках з читання пропонуються легенди і перекази про героїчне минуле нашого народу, про походження назв міст, птахів, рослин, а також біблійні легенди. У них міститься значний пізнавальний і виховний потенціал. Учні щиро переживають горе і нещастя людей, дізнаються про традиції української народу, про рослинний і тваринний світ. Легенди за змістом подібні до фантастичних казок; у них також головну роль відіграє чарівний, фантастичний елемент. Але сюжети легенд більше, ніж казкові, зорієнтовані на достовірність зображуваного. Багато легенд ґрунтується на біблійних сюжетах (про створення світу, перших людей, про Ісуса Христа, Божу Матір, пророків, апостолів, святих). Тому перед вивченням жанру легенди треба ознайомити з тими чи іншими біблійними іменами, сюжетами, подіями. Наприклад, перед вивченням легенди „Суд Соломона“ у 3 класах потрібно розповісти, що Соломон був найрозумнішим царем, сказати дещо про його правління [16, с.7].

Молодші школярі знайомляться з епічними (сюжетними) і ліричними віршами. Відмінність цих типів поетичних творів накладає відбиток на методику їх вивчення і якоюсь мірою на організацію уроків читання. Працювати над віршем, не слід забувати, що об'єкт аналізу – поетичний твір. У нього особлива форма, що зумовлює використання специфічних прийомів роботи над ним. Йому притаманні більша, ніж в оповіданнях, образність, своєрідна синтаксична будова речень, лаконічне змалювання образів. Це змушує вчителя бути особливо пильним до пояснень окремих слів і виразів, тлумачення смислу речень. У роботі над творами громадянської лірики важливо як найповніше показати головну думку поезії,

виявити складові частини ідейного задуму, а також ті висновки, які витікають з описуваного. Як і при опрацюванні інших творів, аналіз поезій громадянського спрямування потребує заключного слова вчителя, яке повинно стати закликком чи порадою, виразом гордості за нашу Батьківщину, за свободолюбивий український народ [32, с.378].

РОЗДІЛ II

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ЧИТАЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В УЧНІВ 3 КЛАСІВ НА УРОКАХ СЛОВЕСНОСТІ ЗАСОБАМИ АНАЛІЗУ ТВОРІВ РІЗНИХ ЖАНРІВ

2.1. Аналіз чинної програми та підручника з читання

Основна мета освіти полягає у гармонійному розвитку, вихованні та інтеграції особистості в суспільство. Така особистість готова до взаємодії з оточуючим світом, прагне до постійного самовдосконалення та неперервного навчання, може свідомо приймати життєві рішення, самореалізуватися, брати на себе відповідальність, активно працювати та бути активним громадянином.

Основні компетентності, включають здатність вільно користуватися державною мовою. Це означає не лише здатність ясно висловлювати свої думки та почуття, але й аргументовано розповідати про факти. Важливим є також ставлення до читання, сприйняття гармонії мови, усвідомлення значимості мови для якісного спілкування та культурного вираження своєї особистості, а також готовність активно користуватися українською мовою в різноманітних ситуаціях життя.

Серед загальних вмінь, характерних для всіх ключових компетентностей, можна виділити читання із розумінням, навички якісного висловлювання своїх думок, критичне та цілісне мислення, креативність, активність, логічне обґрунтування своїх поглядів, здатність ефективно управляти своїми емоціями, аналізувати ризики, приймати обдумані рішення, реагувати на виклики, а також співпрацювати з різними людьми. Отже, навчання учнів читати та розуміти текст є ключовим завданням у початкових класах.

За освітньою програмою, створеною під керівництвом Савченко О.Я., основна мета початкової освіти полягає у гармонійному розвитку дитини, активізації її талантів, потенціалу, формуванні ключових компетентностей, враховуючи вікові та особистісні особливості. Навчання спрямоване на формування життєвих цінностей, підтримку самостійності, креативності та інтересу до навколишнього, готуючи дитину до життя в сучасному інформаційному світі та подальшого навчання в основній школі [51].

Таким чином, серед основних компетентностей, що розвиваються у учнів, виокремлюються: читання і розуміння прочитаного, навички аргументованого висловлення думки в усній та письмовій формі, критичне та структурне мислення, творчість, ініціативність, спроможність логічно обґрунтовувати своє бачення, ефективне управління емоціями, здатність аналізувати ризики, приймати обдумані рішення, розв'язувати конфлікти та ефективно співпрацювати з однолітками. Особливу увагу приділяють формуванню навичок читання у молодших учнів.

Галузь мовно-літературної освіти спрямована на стимулювання інтересу до вивчення української мови; акцентує увагу на гармонійний розвиток дитини через різні види мовленнєвої діяльності; сприяє розвитку комунікативних навичок та інших ключових умінь; підкреслює важливість уміння спілкуватися українською мовою для особистісного, культурного та національного розвитку, використання мови в повсякденному та соціальному житті, а також у міжкультурній взаємодії; промовчує розвиток логічного, критичного та образного мислення, а також мовленнєвої креативності. Основна ідея полягає у підготовці дитини до подальшого вивчення української мови. Усі вказані автором аспекти активно сприяють розвитку читацької компетентності у молодших учнів [25, с.184].

Завдання реалізуються через чотири змістові напрямки: «Спілкуємося усно», «Спілкуємося письмово», «Досліджуємо медіа-ресурси», «Вивчаємо мовні особливості». Розглянемо, які методи та підходи пропонує автор для розвитку читацької компетентності.

Змістовний напрям «Спілкуємося усно» має на меті розвивати в молодших школярів навички слухання, аналізу, інтерпретації та оцінки усної інформації. Він також покликаний допомогти учням вдосконалювати навички усного спілкування у діалогах та монологіях з метою досягнення різних життєвих задач. Змістовний напрям «Спілкуємося письмово» спрямований на розвиток навичок письма, допомагає учням вчитися виражати свої думки та емоції на папері, а також спілкуватися письмово в різних життєвих ситуаціях. Напрямок «Досліджуємо мовні особливості» зосереджений на вивченні мовних структур і явищ. Його ціль - дати учням базові лінгвістичні знання, вивчити норми вимови та правила українського правопису, а також формувати в них навички користування українською мовою в повсякденному житті [51].

Всі елементи змістових напрямків безпосередньо чи опосередковано спрямовані на формування в дітей навичок читання. Основна мета предмета «Літературне читання» полягає у розвитку особистості молодшого учня через різні аспекти читацької активності. Завдання курсу - стимулювати розвиток читацьких, комунікативних та інших важливих компетентностей, розширювати емоційний, естетичний, соціальний та пізнавальний горизонти учнів, а також сприяти формуванню образного, критичного та логічного мислення та розвитку літературних здібностей [50, с.23].

Для досягнення поставленої мети необхідно виконати наступні завдання:

- знайомство учнів із дитячими літературними творами різних жанрів та тематик;
- навчити учнів ефективному читанню, як ключовому елементу грамотності;
- стимулювання зацікавленості та потягу до незалежної читацької активності;
- розвиток навичок аналізу художніх та науково-популярних текстів;

- опанування методами глибокого аналізу текстів різних стилів;
- поглиблення образного, критичного та логічного мислення, а також мовленнєвих здібностей;
- надання навичок роботи із різноманітними інформаційними джерелами;
- вивчення методів роботи з дитячою, періодичною та довідковою літературою;
- освоєння правил безпечного і критичного споживання медіа, набуття навичок створення медіаконтенту та комунікації за допомогою медіа;
- розвиток творчої уяви та здатності до літературної творчості.

Таким чином, всі зазначені аспекти сприяють розвитку читацької компетенції молодших школярів.

Здійснення змістових ліній у програмі з мови та читання відбувається через діяльність учнів, спрямовану на особистісний розвиток та поглиблення читацьких та комунікативних навичок. Враховуючи інтереси та допитливість молодших школярів до вивчення оточуючого світу, людей і природи, а також процесу самопізнання, викладач, залучаючи до аналізу якісної дитячої літератури, формує особистість, яка цінує українську мову. Така особистість стає компетентним читачем, критично ставлячись до прочитаного, оцінює значущість книги, відчуває глибину і красу рідного мовлення та постійно розширює свій читацький і пізнавальний горизонт.

Коло жанрів дитячого читання об'єднує організовану і незалежну читацьку активність учнів, метою якої є створення особистості, що зацікавлена у читанні художньої літератури. До завершення початкової освіти учень розширює свій читацький горизонт, осмислює важливість читання та володіє певним досвідом роботи з різними типами текстів.

Методика організація роботи учнів над текстами. Творів багатоаспектна. Вона передбачає реалізацію всіх завдань типової освітньої програми НУШ змістової лінії «Читаємо», де зазначено, що учень 3 клас вміє співвідносити вивчені твори з відповідними жанрами (казка, вірш,

художні і наукові оповідання, байка, самостійно визначає жанрові ознаки п'єси, розуміє, яку інформацію можна одержати втворах різних жанрів.

У колі читання учнями 3 класів пропонується (малі фольклорні форми : лічилки, скоромовки, загадки, приказки, прислів'я; великі форми: казки героїчно фантастичні, легенди, байки, пісні). Твори відомих українських і зарубіжних письменників. Поезія (вірші пейзажні, сюжетні, фантастичні, гуморестичні, вірші-загадки, акровірші. Прозові твори (оповідання, уривки з повісті, казки, п'єси). Байки (вірші і проза). Науково-художня, довідкова література з різних джерел, тексти з ЗМІ.

Отже, проаналізувавши освітню програму, розроблену під керівництвом Савченко О.Я. ми дійшли висновку, що зміст програми має потенціал для формування у здобувачів різних ключових компетентностей. І читацька компетентність є однією із головних.

Аналіз підручника «Українська мова та читання» для 3 класу Савченко О.Я. (2020 р.) містить твори різних жанрів. Для експерименту ми взяли 8 уроків вивчення розділу «Все добре переймай, а недобре – виправляй». У якому пропонується оповідання Сухомлинського В. «Красиві слова, і красиве діло» (ст.133), вірш Майданович Т. «Телефонна розмова» (ст.134), казка Деменкової Н. «Дружок і Образа» (с.135), вірш Костецького А. «Спішу додому» (с. 143), науково-художній текст «Пес, відомий на весь світ» (с. 145), гумористичний вірш Сенатович О. «Балакуни».

Після проведення уроків за експериментальною програмою ми перейшли до заключного етапу дослідно-експериментальної перевірки для цього ми дібрали завдання на виявлення рівня сформованості читацької компетентності учнів експериментального 3-Б і контрольного 3-А класу і запропонували їм завдання, що містять рівень знань на визначення жанрової своєрідності оповідання, вірша і науково-художнього тексту. За одержаними даними видно, що рівень сформованості читацької компетентності у контрольному класі не змінився, а у експериментальному класі покращився на 10%.

У підручнику «Українська мова та читання» для 3 класу Савченко О.Я. (2020 р.) [51] для 3 класу автор подає пояснення до понад 50 слів. На рівні елементарних наукових уявлень, учні ознайомлюються із значенням майже 40 термінів: *словник (тлумачний, тематичний, етимологічний), бібліотека (абонемент, читальний зал, каталог, шифр), усна народна творчість (чарівні казки, народні пісні, прислів'я, загадки, скоромовки), літературна казка, п'єса-казка, байка, байкар*. Особливо підкреслимо інформаційно-пізнавальну насиченість художніх творів різних жанрів у 3 класі до кола жанрів, що вивчаються, входять: вірші, оповідання, казки, п'єси, байки та науково-художні тексти.

На ст.5, молодші школярі, читаючи вірш М.Рильського «Тиха, задумлива осінь спускається....», продовжують ознайомлюватися із поняттям інтонаційної виразності, з яким темпом та силою голосу краще читати рядки, щоб передати його настрій. Учні повинні знайти порівняння, які використав поет описуючи осінь.

Максим Рильський

ТИХА, ЗАДУМЛИВА ОСІНЬ СПУСКАЄТЬСЯ...

Осінь на землю тихенько спускається
в небі летить, наче птах.

На ст.28, учні ознайомлюються з віршем «Диктант», Н.Умерова, після якого автор пропонує довести молодшим школярам, що в українській мові є *слова-мандрівники*. *Звертаючись до словників, дізнайтеся, звідки з'явилися в нашій мові слова: писати, азбука, диктант, олівець, канікули. У якому словнику розкривається первісне значення слів, їх походження?*

На ст.34, на розвиток мотивації до читання, учні знайомляться з науково-художнім текстом О.Єфімова «Друкар книг, перед тим не бачених», звертаючи увагу на прислів'я: «Людина без книги, як криниця без води», пояснивши, чому в народі книгу порівнюють з водою, висловивши власну думку.

Людина без книги, як криниця без води.

Продовжуючи тему про значення книги у житті людини, на ст. 35, молодші школярі читають оповідання В.Сухомлинського «Спляча книга», прочитавши, обговорюють питання для чого люди читають книжки? О.Савченко, закликає юних читачів поповнювати свою домашню бібліотеку улюбленими книжками, журналами.

На ст.38, молодші школярі знайомляться з віршем Л.Подвох «У бібліотеці», після якого, автор підручника, пропонує читачам використовуючи опорні слова: *книга цікава, мудра, пізнавальна, власна, бібліотечна, старовинна, сучасна, охайна, велика, весела* – розповісти про свою улюблену книгу.

Прочитайте ланцюжком

У БІБЛІОТЕЦІ

**1 учень/
учениця**

— Маріє Петрівно,
чи є у вас казка —
казка про царівну
й летючий корабель?

На ст.48, у розділі «З чистого джерела народної творчості», автор пропонує учням прочитати народну казку «Кирило Кожум'яка», до якої пропонує виконати ряд завдань, наприклад:

- знайдіть і прочитайте рядки казки, які показують силу й мужність богатиря;
- які події засвідчують, що ця казка не лише героїчна, а й чарівна?;
- до слів *поцупити*, *злинув*, *благайте* доберіть слова близькі за значенням.

ЧИЖ ТА ГОЛУБ

Весною Чижик молоденький,
такий співучий, проворненький,
в садочку все собі скакав
та якось у сильце* й попав;
сердєга в клітці рветься, б'ється...
А Голуб бачить та сміється:
— А що? Попавсь? От тобі й на!
Вже, певно, голова дурна...
Не бійсь, мене б не піддурили,
хоч як би не хитрили,
бо я не Чижик! Ні... оце! —
Аж гульк — і сам піймавсь в сильце...
Отонасебененадійся,
чужомулиховінесміся!

На ст.52, О.Савченко, у пам'ятці для читачів, нагадує учням про значення позначень (партитури тексту), яка допомагає виразно читати художні твори, після якої, учні, знайомляться з українською народною піснею «Три товариші», читаючи з відповідною інтонацією рядки.

Вчися читати виразно

- * **Зрозумій зміст твору:**
 - визнач його настрій, почуття мовців;
 - вибери темп читання (звичайний, швидкий, повільний).
- * **Зверни увагу на такі позначення:**
 - виділені кольором слова вимовляй з більшою силою голосу;
 - дотримуйся пауз (зупинок у мовленні):
 - | — мала пауза; || — велика; ||| — дуже велика.

ТРИ ТОВАРИШІ

Українська народна пісня

Ой| за горою, | за кам'яною, ||
 ой| там зібрались три товариші: ||
 один товариш || — то **Сонце** **красне**, |
 другий товариш || — то **Місяць** **ясний**, |
 третій товариш || — то **дрібний** **Дощик**. ||
 А **Сонце** **каже**: || «Як ізйду я, |

На ст.118, при вивченні байки «Чиж та голуб», Л.Глібова, учні знайомляться з таким літературним жанром як байка та виконують завдання за прочитаним:

- прочитай байку мовчки, у яких словах виявляється самовпевненість, безсердечність Голуба? Передай це під час читання. З яких слів довідуємося про ставлення автора до Чижика? Які рядки байки можуть бути прислів'ям? Прочитай їх з інтонацією.

2.2. Вивчення передового педагогічного досвіду

Однією з головних цілей у вивченні української мови та читання в початковій школі в рамках Нової української школи є розвиток в учнів навичок роботи з текстом. Навчання читання і письма, розвиток мовленнєвих умінь, поповнення та уточнення словникового запасу, а також вдосконалення фонематичного слуху є ключовими завданнями в цьому процесі. Сформованість цих навичок є критично важливою, оскільки без них подальше навчання дітей у школі стає неможливим. Здатність дитини розуміти та працювати з різними текстами різного формату і призначення є важливою для її успіху в навчанні.

Учителі-словесники завжди надавали великий акцент на розвиток навичок читання серед учнів. Сучасна ситуація стала ще складнішою через

поширення інформаційних технологій, таких як телевізор, комп'ютери і електронні ігри, які призводять до втрати інтересу учнів до літературних творів. Це може негативно вплинути на їхнє майбутнє.

Багато вчителів початкових класів, наприклад Живець Г.М., яка працює в Надеждівській гімназії Новопільської сільської ради, Дніпропетровської області. Проводить роботу на формування читацької компетентності в учнів третіх класів на уроках словесності. Дає завдання, які не обмежуються лише навчанням учнів читати правильно і зрозуміло, але і включають в себе формування соціальних і морально-етичних цінностей засобами літературних творів різних жанрів спрямованих на розвиток творчого мислення, навичок самостійної роботи з художніми творами. На її думку важливо навчити школярів знаходити та використовувати інформацію для вирішення навчальних завдань.

У своїй роботі Живець Г.М. ставить перед собою завдання розвивати учнів навички аналізу творів різних жанрів, коли увага не зосереджена лише на процесі читання, а на аналізі розумінні та сприйнятті змісту прочитаного твору. Вона вважає, що ключовим методом для розвитку читання є багаторазове читання тексту та робота над усвідомленням змісту. Це дозволяє учням відкривати нові аспекти і відомості в тексті, на які вчитель може не звертати увагу під час попереднього читання.

Вчитель вищої категорії, Плахтієнко Н.І. рекомендує використовувати наступні методи для формування читацької компетентності в учнів 3 класів, а саме:

1. Відведення певного часу на кожному уроці для тих, хто бажає читати мовчки (самі для себе) або вголос (пошепки).
2. Проведення п'ятихвилинки на початку уроків читання для самостійного читання тексту пошепки.
3. Використання скоромовок для тренування пам'яті, ясності та швидкості вимови.

4. Перше читання тексту учнями самостійно, при цьому готуючи відповіді на завдання та питання, які були попередньо поставлені.

5. Звернення уваги на підручник і самостійне читання, а не лише слухання того, що вчитель читає.

6. Впровадження різних вправ для тренування навичок швидкого розуміння прочитаного.

7. Використання ігор і кросвордів, які потребують вміння читати.

8. Читання тексту з прикритою верхньою частиною літер лінійкою, а також читання тексту з використанням деформації і перевертання літер.

Педагог акцентує увагу учнів на аналіз творів різних жанрів, щоб кожен учень міг обрати той який сприятиме його навчанню читати без нудьги. Також, учні можуть створювати презентації про улюблені жанри, які вони вивчили з розділу.

Для забезпечення розуміння тексту на думку вчителя початкових класів I категорії, Бортнік Л.Г. дуже важливо розвивати навички аналізу художнього твору на кожному уроці словесності. Це може включати в себе приклади виразного і емоційного читання, прослуховування аудіокниг, аналіз тексту і проведення конкурсів читців. Вчитель рекомендує використовувати під час вивчення віршів поетичні моменти і хорову декламацію на уроках. Крім того, під час читання за ролями, на її думку, важливо навчити учнів використовувати свій голос, щоб передавати інтонацію, характер і настрій персонажів.

Також вчитель створює з учнями після опрацювання розділу сценарії, мультфільми і ілюстрації до вивчених творів, пропонує учням замінити кінцівку або вигадати продовження тексту, ввівши новий жанр до казки вірш і навпаки, учні висловлюють свої власні ідеї щодо того, як вони б розглядали твір, і які події чи персонажі могли б бути додані, якби вони були авторами (крісло автора).

Вчитель I категорії, Хрипа Т.М. використовує різні творчі методи на уроках, під час вивчення творів різних жанрів урок-вікторина, урок-свято,

урок-спектакль і т. д., щоб підтримати інтерес учнів до читання художньої літератури.

У неї учні вміють осмислено, швидко та виразно читати, розумно переказувати прочитане, будувати як усні, так і письмові монологічні висловлювання, ставити запитання за змістом творів різних жанрів, висловлювати свої думки і брати участь у діалозі під час обговорення прочитаного, висловлювати свої оцінки і судження, що свідчить про їх рівень сформованості читацької компетентності.

З досвіду Харькової С.П., яка є вчителем початкових класів, І категорії в Надеждівській гімназії Новопільської сільської ради, любов учнів до читання залежить від вмілої побудови уроку, на якому б учні отримують широкий кругозір і міцні знання. Успіхи у вивченні художньої літератури учнями вплинуть на їх легкий перехід до базової середньої школи і на їхню здатність знайти себе в сучасному складному світі з багатьма можливостями і викликами.

З досвіду педагогів початкової школи можна стверджувати, що читання є важливою складовою всебічного розвитку особистості учня. Вміння читати включає дві основні групи навичок: одні допомагають відтворювати вимову слів (формальне читання), а інші базуються на розумінні та усвідомленні змістовної інформації (розуміння, аналіз, осмислення, формування життєвих висновків і таке інше). Ці два аспекти читання нерозривно пов'язані і не можуть існувати окремо.

На думку фахівця початкової школи Тимошенко І.Б., Красівського ліцею, Дніпропетровської області, компетентний читач – це особа, яка вміє виконувати основні читацькі процеси на високому рівні, розуміючи тексти різних жанрів.

2.3. Дослідно-експериментальна програма формування читацької компетентності в учнів 3 класів на уроках словесності засобами аналізу творів різних жанрів

Дослідно-експериментальна робота з формування читацької компетентності учнів третіх класів на уроках словесності з аналізу різних жанрів творів проводилась на базі Надеждівської гімназії Новописької сільської ради. У експерименті взяли участь учні 3-А і 3-Б класів. Програма була розподілена на три етапи: констатувальний, формувальний, контрольний.

Констатувальний етап, який тривав від вересня 2023 року, включав в себе збір теоретичного матеріалу та аналіз наукової літератури з таких питань:

1. Теоретико-методологічні основи дослідження поняття «компетентність» у педагогічній та методичній літературі.
2. Дослідження процесу формування читацької компетентності учнів третього класу.

Також була проведена деталізація плану емпіричної частини роботи.

Формувальний етап дослідження полягав в оформленні та проведенні експериментальної програми.

Програма експериментальної перевірки.

До нашої експериментальної програми ввійшли 8 уроків із вивчення розділу «Все добре переймай, а недобре – виправляй», підручник з української мови та читання (Савченко О.Я. 3 клас, НУШ 2020).

У розділі подано 8 творів різних жанрів:

1. Оповідання В. Сухомлинського «Красиві слова і красиве діло» (С.133)
2. Вірш Т. Майданович «Телефонна розмова» (С.134)
3. Казка Н. Деменкової «Дружок і образа» (С.135)
4. Оповідання Н. Гербіш «Різні культури» (С.137)

5. Оповідання М. Вітлер «Кошеня пропало» (С.141)
6. Вірш А. Костецького «Спішу додому» (С.143)
7. Науково-Художній Текст «Пес, відомий на весь світ» (С.145)
8. Гумористичний Вірш О. Сенатович «Балакуни»(С.146)

Алгоритм роботи над творами різних жанрів
за типовою освітньою програмою О.Я. Савченко

У ході аналізу художнього твору учень: читає і називає нескладні за змістом і формою фольклорні та літературні тексти (загадка, лічилка, казка, вірш, оповідання).

Наприклад, фольклор - це набір усних або письмових творів, які передаються з покоління в покоління в рамках певної культури. Він включає в себе такі жанри, як казки, легенди, народні пісні, приказки та інші народні твори. Фольклор відображає культурні та соціальні цінності та традиції групи людей.

Загадка - це короткий текст, зазвичай у формі запитання, який призначений для розумового вирішення читачем або слухачем. Вона містить приховану або алегоричну інформацію, і відповідь на загадку може бути неочевидною.

Загадки використовують на початку уроку для визначення теми уроку або для актуалізації опорних знань.

Скоромовка - це весела або складна для вимови фраза або речення, в якому звуки або слоги повторюються з високою швидкістю, що робить їх важко вимовляти без помилок.

Лічилка - це віршований текст або пісенька, яку використовують діти для лічби або для вибору одного з учасників ігор (наприклад, "перше, друге, третє..."). Лічилки часто мають ритмічну структуру і можуть бути веселі та легкі для запам'ятовування.

Вірш - це літературний текст, який характеризується ритмічною структурою та обраною мовною формою. Вірші можуть бути написані в

різних стилях і формах, включаючи римовані та неримовані вірші. Вони використовуються для вираження почуттів, думок та ідей.

Алгоритм роботи над віршем:

1. Читання вірша вчителем.
2. Читання учнями.
3. Дати відповідь на питання після вірша.

Оповідання - це літературний жанр, в якому події розповідаються в послідовній формі, зазвичай в стислій та прямій мові. Вони можуть бути короткими або тривалими та містити різні персонажі та конфлікти.

Казка - це літературний жанр, який має надприродний або казковий характер. Вона часто містить чарівні елементи, які допомагають героям подолати труднощі. Казки можуть бути призначені для дітей або для дорослих, і вони нерідко мають моральні або життєві відомості.

Алгоритм роботи над жанром «казка»:

1. Читання казки вчителем.
2. Читання казки учнями.
3. Аналіз казки(її головні герої , події,місце,конфлікт,розв'язка,ідея,мораль).
4. Запропонувати на основі прочитаного написати свою казку.
5. Театралізувати казку.

Прислів'я - це коротке, наочне висловлювання, яке містить загальноприйнятий життєвий чи моральний висновок.

Легенда - це розповідь або оповідання, яке містить у собі події або історії, які зазвичай приписуються минулим часам і мають елементи чуда, міфу або надприродного.

Мирилки-це короткі ліричні вірші, які мають структуру та форму, схожу на загадки.

П'єса-казка - це літературний жанр, який поєднує в собі елементи п'єси (драматичної розв'язки) та казки (класичного жанру, який часто має чарівні або фантастичні елементи). П'єса-казка це драматичний твір, який

призначений для виставлення на сцені та використовує фантастичний або казковий сюжет.

Байка - це короткий літературний жанр, який має на меті передати якусь моральну або виховну історію через оповідання про тварин, які ведуть схожий на людський спосіб життя.

На контрольному етапі (жовтень-листопад 2023) була проведена обробка, систематизація, аналіз, опис результатів дослідження та оформлення висновків.

Експеримент ми проводили на базі Надеждівської гімназії Новопільської сільської ради. У досліді брали участь 64 учня. Із яких 30 учнів 3-А (експериментального) і 34 учня 3-Б (контрольного) класу.

У ході нашого експерименту ми вирішували наступні завдання:

1. Оцінювали рівень розвитку читацької компетентності учнів.
2. Обирали оптимальні стратегії для розвитку читацької компетентності у третьокласників під час уроків словесності, зокрема, засобами аналізу творів різних жанрів.
3. Впроваджували експериментальну програму на уроках читання, спрямовані на формування читацької компетентності в учнів третіх класів, засобами аналізу творів різних жанрів.
4. Для вирішення цих завдань наше дослідження складалося з констатувального, формувального та контрольного етапів.

Для оцінки рівня сформованості читацької компетентності ми проводили аналіз базових читацьких пізнавальних процесів учнів експериментального та контрольного класу.

Ураховуючи особливості розвитку учнів 3 класів, очікується, що у їх сформованих читацьких компетентностей можуть відбутися зміни, зокрема у розумінні жанрової особливості художнього тексту, тобто його змістовному сприйнятті. Зокрема під час аналізу творів різних жанрів.

Нами подано результати дослідження на констатувальному етапі у вигляді таблиці та графіка (Таблиця 2.1.).

На даному констатувальному етапі дослідження виявлено, що 60% учнів у контрольному класі та 30% у експериментальному класі мають низький рівень розвинених читацьких компетентностей (Таблиця 2.1.).

Із середнім рівнем навичок сформованості читацької компетентності в експериментальному класі було 13 учнів (40 %) та в контрольному класі 8 учнів (30 %).

3 учні (10%) у контрольному класі та 9 учнів (30%) у експериментальному класі мали високий рівень показника сформованості читацької компетентності.

Таблиця 2.1.

Діагностика рівня навичок сформованості читацької компетентності на констатувальному етапі експерименту

Рівні сформованості	Критерії рівня сформованості навичок читацької компетентності у учнів (%)						Результат (%)	
	Усвідомлення художніх творів		Формулювання висновків на основі аналізу художніх творів		Аналіз творів різних жанрів			
	Експериментальний клас	Контрольний клас	Експериментальний клас	Контрольний клас	Експериментальний клас	Контрольний клас	Експериментальний клас	Контрольний клас
Низький	(60%)	(70%)	(20%)	(50%)	(20%)	(80%)	(30%)	(60%)
Середній	(30%)	(30%)	(80%)	(50%)	(80%)	(20%)	(40%)	(30%)
Високий	(10%)	(10%)	(10%)	(0%)	(10%)	(0%)	(30%)	(10%)

Результати проведення констатувального етапу експериментального дослідження у контрольному класі відображено на Рис.2.1.

Рис. 2.1. Результати контрольного класу констатувального етапу експериментального дослідження (у %)

Результати проведення констатувального етапу експериментального дослідження у експериментальному класі відображено на Рис. 2.2.

Рис. 2.2. Результати перевірки експериментального класу на констатувальному етапі експериментального дослідження (у %)

Ураховуючи рівні сформованості читацької компетентності, такі як сприйняття інформації, формулювання простих висновків на основі інформації та аналізу змісту творів різних жанрів, мовних засобів, мовленнєвих особливостей та структури тексту, ми приходимо до висновку, що необхідно провести формувальний етап експерименту.

Для досягнення цієї мети у процесі формуванні читацької компетентності в учнів 3 класів на уроках словесності засобами аналізу творів різних жанрів ми визначили основні завдання і напрямки роботи, які були розглянуті в попередніх розділах нашого дослідження.

Приклади таких форм роботи наведені у додатках до магістерської роботи. Зокрема, узагальнюючий урок за розділом «Все добре переймай, а недобре – виправляй» (Додаток). Для аналізу твору Хоросницької Марії «Нарядилась Осінь» було використано такі завдання:

Знаю...

- Розділ має наступну назву та включає в себе такі теми:
- Твори, що стосуються виникнення мови.
- Процес створення книг до винаходу друкарського верстата.
- Портрет друкаря книг, раніше невиданих.
- У творах яких жанрів розглядається виникнення мови та хто їх автори? Як книги виготовлялися до винаходу друкарського верстата? Про кого розповідається в "Друкар книг, перед тим не бачених"?

– Розумію, можу роз'яснити: Чому мова і книга мають давню історію? Чому люди потребують так багато різних книг? А які книги тобі особисто необхідні?

– Які твори можна вважати науково-художніми і чим вони відрізняються від звичайних художніх оповідань? Приведи приклади науково-художніх творів із цього розділу.

Вмію...

Розказати про те, як виникли мова і книга.

Також потрібно було поставити запитання до оповідання Алли Коваль «Наша мова».

З'єднати частини прислів'їв:

Хто більше читає, як криниця без води.

Людина без книги — як на світі жить.

Книга вчить, той більше знає.

Знайти відповідність між назвою твору та його автором:

«Соняшник» Лідія Повх

«У бібліотеці» Алла Коваль

«Наша мова» Дмитро Павличко

Виявляю ставлення, почуття...

– Без мови і книги наше життя було б ...

– Щоб вільно та красиво розмовляти українською мовою,

Я буду ...

– Я пишаюся тим, що багато віків тому наші предки ...

– Мене здивувало, що ...

Намалюй ілюстрацію до твору, який тобі більше сподобався в цьому розділі.

2.4. Результати дослідно-експериментальної роботи

Після проведення формувального етапу експерименту ми дійшли висновку, що рівень сформованості читацької компетентності в учнів значно зростає, якщо на уроках словесності систематично використовувати вправи та завдання під час аналізу творів різних жанрів, що спрямовані на їх усвідомлення. Ми досягли таких цілей: визначили рівні формування читацької компетентності учнів, вибрали їх оптимальні шляхи на уроках словесності засобами аналізу творів різних жанрів, спрямованих на формування читацької компетентності.

Ми провели повторну діагностику, застосувавши ті ж методики з урахуванням відповідних критеріїв та показників рівнів.

Результати діагностики рівня сформованості читацької компетентності в експериментальному класі і контрольному класі на контрольному етапі експерименту подано до таблиці 2.2.

Таблиця 2.2.

**Діагностика рівня навичок сформованості читацької компетентності
контрольний експеримент**

Рівні сформованості	Критерії рівня сформованості навичок читацької компетентності у учнів(%)						Результат (%)	
	Усвідомлення художніх творів		Формулювання висновків на основі аналізу художніх творів		Аналіз творів різних жанрів			
	Експериментальний клас	Контрольний клас	Експериментальний клас	Контрольний клас	Експериментальний клас	Контрольний клас	Експериментальний клас	Контрольний клас
Низький	(30%)	(60%)	(20%)	(50%)	(20%)	(60%)	(10%)	(20%)
Середній	(50%)	(40%)	(40%)	(50%)	(40%)	(40%)	(40%)	(30%)
Високий	(20%)	(10%)	(40%)	(0%)	(40%)	(0%)	(40%)	(30%)

З таблиці 2.2 видно, що у експериментальному класі на контрольному етапі рівень сформованості навичок читацької компетентності 40% учнів, які мають високий рівень сформованості, 40% - середній рівень, а 10% - низький рівень.

Результати проведення контрольного етапу експериментального дослідження у контрольному класі відображено на Рис. 2.3.

Рис. 2.3. Результати контрольного класу контрольного етапу експериментального дослідження (у %)

Результати проведення контрольного етапу експериментального дослідження у експериментальному класі відображено на Рис. 2.4.

Рис. 2.3. Результати експериментального класу контрольного етапу експериментального дослідження (у %)

Отримані результати ми порівняли з результатами констатувального експерименту та подали до таблиці 2.3.

Таблиця 2.3.

Порівняння результатів рівня сформованості навичок читацької компетентності на констатувальному та контрольному етапах (у %)

Рівнісформованості	Критерії рівня сформованості навичок читацької компетентності у учнів												Результат (%)			
	Усвідомлення художніх творів				Формулювання висновків на основі аналізу художніх творів				Аналіз творів різних жанрів				Контрольного класу		Експериментального класу	
	Контрольного класу		Експериментального класу		Контрольного класу		Експериментального класу		Контрольного класу		Експериментального класу					
	До	Після	До	Після	До	Після	До	Після	До	Після	До	Після	До	Після	До	Після
Низький	70	60	60	30	50	50	20	20	80	60	20	20	60	20	30	10
Середній	30	40	30	50	50	50	70	20	20	40	70	40	30	30	40	40
Високий	10	10	10	20	0	0	10	40	0	0	10	40	10	30	30	40

Отже, виходячи з вищесказаного, дослідження показало, що рівень розвитку сформованості навичок читацької компетентності в експериментальному класі значно покращився відповідно до показників, які були на початку констатувального етапу дослідження. Наприкінці експерименту у контрольному класі було 20% учнів з низьким рівнем навичок читацької компетентності, а після експерименту ця цифра скоротилася до 10%. Щодо середнього рівня, то він збільшився з 30% до 40%, в той час як високий рівень залишився сталим. У експериментальному класі відзначається зменшення кількості учнів з низьким рівнем (з 30% до 20%) і збільшення кількості учнів з високим рівнем (з 30% до 40%). Середній рівень залишився на одному рівні (40%). Результати експерименту у відсотках між контрольним і експериментальним класом після закінчення представлені на Рис. 2.4.

Таким чином, можна узагальнити, що рівень розвитку навичок читацької компетентності значно покращився в експериментальному класі (ЕК) завдяки експериментальній програмі, яка передбачала вибір оптимальних методів розвитку читацької компетентності, різні завдання під час аналізу творів різних жанрів на уроках літературного читання, спрямованих на формування читацької компетентності в учнів 3 класів.

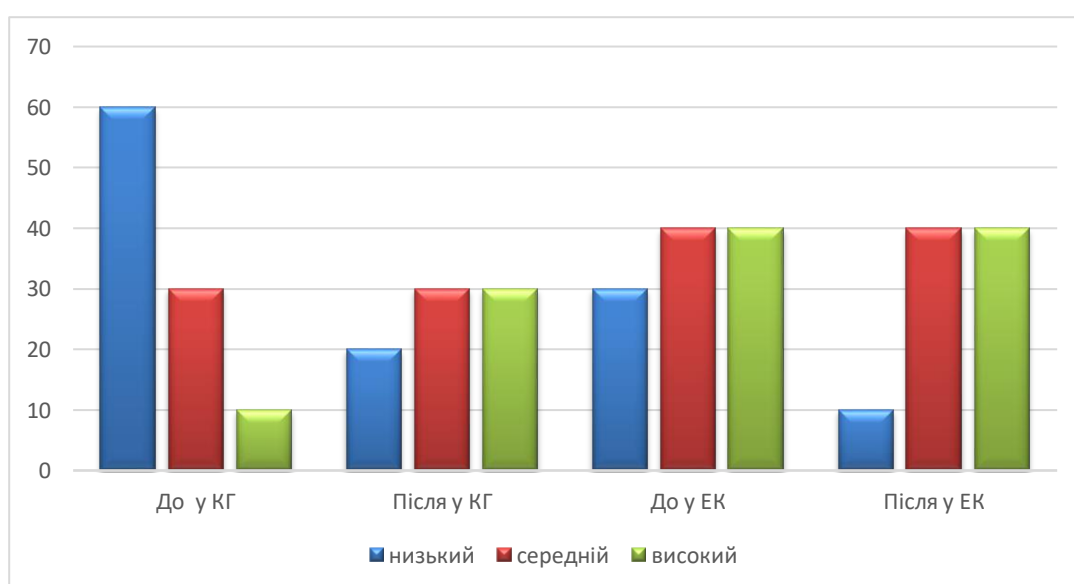

Рис.2.4. Результати експерименту у порівнянні контрольного класу та експериментального класу до та після його завершення (у%)

Отже, в порівнянні з контрольним класом (КК), експериментальним класом (ЕК) демонструє суттєве покращення на високому рівні, з різницею в позитивному відношенні 10%. У той же час, низький рівень у експериментальному класі менше на 30% порівняно з контрольним класом. Середній рівень залишається однаковим в обох класах. Загалом, за всіма критеріями, показниками і рівнями покращення в експериментальному класі в середньому становить 10% на користь учнів експериментального класу порівняно з контрольним класом.

ВИСНОВКИ ДО II РОЗДІЛУ

Дослідно-експериментальна робота з формування читацької компетентності учнів 3 класів на уроках словесності засобами аналізу творів різних жанрів була розподілена на три основні етапи. Перший етап, тривав з вересня по жовтень 2023 року, включав в себе збір теоретичного матеріалу та аналіз наукової літератури з питань, що визначалися. Також на цьому етапі був підготовлений план емпіричної частини дослідження. Другий етап включав в себе проведення експериментального дослідження. На третьому етапі, у жовтні-листопаді 2023 року, проводилась обробка, систематизація, аналіз і опис отриманих результатів дослідження, а також підготовка висновків.

Дослід проводився в Надеждівській гімназії Новопільської сільської ради. В ньому взяли участь 64 учні, з яких 30 входили до експериментального класу 3-А, а 34 - до контрольного класу 3-Б.

Основні завдання дослідження включали визначення рівня розвитку читацької компетентності учнів, вибір оптимальних шляхів її розвитку на уроках словесності шляхом аналізу творів різних жанрів, та впровадження завдань, спрямованих на формування читацької компетентності в учнів 3 класів під час уроків словесності засобами аналізу творів різних жанрів.

Для досягнення цих цілей наш експеримент включав три основних етапи: констатувальний, формувальний і контрольний.

На констатувальному етапі ми проводили дослідження з метою визначення рівня сформованості читацької компетентності учнів. Для цього ми аналізували базові процеси читання, які включали сприйняття інформації, формулювання простих висновків на основі аналізу творів різних жанрів, а також аналіз та оцінювання змісту художніх текстів і їх структури. Основна

увага була зосереджена на розумінні тексту, художнього специфічного жанру його змістовному сприйнятті.

На другому етапі ми впровадили експеримент перевірки її ефективності на формування читацької компетентності. Ми впровадили експериментальну програму, до якої увійшли 8 уроків словесності, спрямовані на формування читацької компетентності.

Третій етап включав контрольну перевірку сформованості рівнів читацької компетентності та показників для оцінки змін у її сформованості в учнів 3 класів.

У експериментальному класі 3-Б виявлено підвищення рівня сформованості читацької компетентності.

ВИСНОВКИ

На основі аналізу наукової та методичної літератури з теми кваліфікаційного дослідження ми дійшли висновків, що читацька компетентність є здатністю особистості вміти аналізувати і розуміти художній текст, який задовольняв би навчальні, пізнавальні, соціальні потреби молодшого школяра.

Аналіз творів різних жанрів на уроках словесності для учнів 3 класів може бути корисним для розвитку їхніх навичок читання, розуміння художнього тексту та виразного мовлення. На уроках словесності учні 3 класів мають можливість ознайомитися з різними літературними жанрами та вивчати їх особливості.

Спілкування з літературою, як мистецтвом слова задовольняє природну потребу у молодших школярів, створює передумови для самовираження особистості. Для формування читацьких компетентностей на уроках словесності використовуються такі види завдань: аналіз твору, словесне малювання, творчий переказ, читання за ролями, інсценізація, театралізація, колективне та індивідуальне складання початку чи кінця казки, віршів, байок, оповідань.

На основі аналізу чинної програми і підручника, вивчення передового педагогічного досвіду ми створили експериментальну програму.

Наша дослідно-експериментальна робота з формування читацької компетентності учнів 3 класів на уроках словесності засобами аналізу творів різних жанрів була розподілена на три основні етапи. Перший етап, включав в себе збір теоретичного матеріалу та аналіз наукової літератури з питань, що визначалися. Також на цьому етапі був підготовлений план емпіричної частини дослідження. Другий етап, включав в себе проведення дослідження за експериментальною програмою. На третьому етапі, ми провели обробку, систематизацію, аналіз і опис отриманих результатів дослідження, подали їх у формі таблиць і рисунків, підготували висновки.

Результати нашого дослідження підтвердили, що рівень сформованості навичок щодо читацької компетентності в учнів експериментального класу виявився відмінним від початкового етапу, визначеного на констатувальному етапі експерименту. До початку експерименту у експериментальному класі було 30% учнів з низьким рівнем сформованості навичок читацької компетентності, і цей показник зменшився до 20% після завершення експерименту, у той же час середній рівень залишився майже незмінним, з 30% до 32%.

На основі одержаних даних можна стверджувати, що ефективність формування читацької компетентності значно покращилася в експериментальному класі завдяки впровадженню нашої експериментальної програми, спрямованих на поліпшення цих навичок на уроках словесності. Отже, завдання виконанно, гіпотезу підтверджено, мету досягнуто.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бартишнікова І. А., Бартишніков О. О. Як навчити малюка 5-6 років читати? Тернопіль: *Богдан*, 2016. 322 с.
2. Бондаренко О. Формування читацької компетентності молодших школярів. URL: <https://ukped.com/statti/teorija-navchannja/5080-formuvannia-chytatskoi-kompetentnosti-molodshykh-shkoliariv.html> (дата звернення: 10.07.2023).
3. Вашуленко О.В. Читацька компетентність молодшого школяра: теоретичний аспект. Початкова школа, 2017. № 1. С. 48-50.
4. Ващенко О., Свириденко С. Організація діяльності початкової школи. Початкова освіта. №46(334), 2015. С. 2-4.
5. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. К.: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2018. 1728 с.
6. Види читання. Прийоми роботи над текстом. URL: https://studopedia.com.ua/1_397726_vidi-chitannya-priyomi-roboti-nad-tekstom.html (дата звернення: 16.07.2023).
7. Грицай М. С., Бойко В. Г., Дунаєвська Л. Ф. Українська народнопоетична творчість. Київ, 2020. с.243.
8. Гудзик І.П. Чи треба вчити молодших школярів читати невідомий текст? Початкова школа, 2017. №3. с.4-6.
9. Державний стандарт базової середньої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrayinskashkola/derzhavnij-standart-bazovoyi-serednoyi-osviti> (дата звернення: 10.11.2023).
10. Державний стандарт початкової загальної освіти / Затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87.
11. Державний стандарт початкової освіти. Початкова школа, 2014. №7.
12. Державний стандарт початкової освіти. Початкова освіта. 2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text> (дата звернення: 14.07.2023).

13. Дуда В. Вправи, які розвивають гнучкість і швидкість читання вголос та мовчки, вміння вгадувати подальший текст // Відкритий урок, 2022. № 10. с.74-76.
14. Дудкевич Т.В. Дитяча психологія. Навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2012. с. 369.
15. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери./ За ред. І.Д.Зверевої. Київ:Універсум, 2019. с. 535.
16. Жиганова О. Навчання правильного, свідомого, виразного читання // Початкова освіта, 2017. № 4. с.7-9.
17. Жовнір-Коструба С., Жовнір-Івасько Н., Жовнір О. Читання і розвиток мовлення. Початкова школа. №9, 2018. с.50.
18. Заїка О. Формування навички свідомого читання у молодших школярів як передумова успішного навчання в основній школі. Українська л-ра в загальноосвіт. шк., 2017. №6. С. 11-14.
19. Залужна Н. І. Формування читацької компетентності учнів початкових класів: від теорії до практики. URL: <https://ed.poippo.pl.ua/bitstream/022518134/989/1/%D0%97%D0%B0%D0%BB%D1%83%D0%B6%D0%BD%D0%B0.pdf>] (дата звернення: 10.07.2023).
20. Захаренко О.А. Слово до нащадків. Київ.: СПД Богданова А.М., 2016. 216 с.
21. Іванова Л. І. Удосконалення темпу читання молодших школярів як психолого-педагогічна проблема. Психолого-педагогічні основи гуманізації навч.-вихов. процесу в шк. та ВНЗ. Рівне : РЕГІ. 2013. Вип.4. ч.1. С. 205 - 209.
22. Іванова Л. Система вправ з удосконалення техніки читання // Початкова освіта, 2020. № 18. с.1-4.
23. Кальченко І. Г. Шляхи вдосконалення техніки читання. Київ: «Початкова школа» № 11, 2015. 218 с.
24. Клепко С. Компетентність молодших школярів. Початкова освіта, 2015. № 24. С. 3–32.

25. Коваль Г. Зміст та дидактична структура уроку читання в початкових класах. Навчально-методичний посібник. Тернопіль: Підручники і посібники, 2018. 184 с.
26. Ковач А. В. Хила В. О., Мочан Т. М. Застосування технології швидкого читання у навчанні молодших школярів. *Освіта і формування конкурентоспроможності фахівців в умовах євроінтеграції* : збірник тез доповідей II Міжнар. наук.-практ. конференції, м. Мукачево, 25–26 жовтня 2018р.Мукачево,2018.С.175–176.URL:
<https://msu.edu.ua/wpcontent/uploads/2018> (дата звернення: 16.07.2023).
27. Ковтун О. В. Теоретичні аспекти поняття «загальномовленнєві уміння». *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського* : зб. наук. праць. № 11–12. Одеса, 2015. С. 200–209.
28. Кодлюк Я. П. Теорія і практика підручникотворення в початковій освіті : підруч. для магістрантів та студ. пед. ф-тів. Київ : Інформаційно-аналітична агенція «Наш час», 2016. 368 с.
29. Котик Т. М. Методика літературної освіти молодших школярів: Опорні конспекти лекцій для студентів заочної форми навчання спеціальності «Початкова освіта». Івано-Франківськ, 2017. 73 с.
30. Кочерган М. П. Загальне мовознавство: підручник. Київ : Видавничий центр «Академія», 2021. 463 с.
31. Коченгіна М.В., Мовно-літературна освітня галузь: актуальні аспекти формування читацької компетентності учнів за новим Державним стандартом: Методичний посібник для вчителя початкової школи. Харків: ХАНО, 2019. с.15
32. Кравцова І. А. Розвиток мовленнєвих здібностей молодших школярів у театральній діяльності. *Педагогіка вищої та середньої школи* : зб. наук. праць. Кривий Ріг, 2017. № 15. С. 378–383.
33. Кузнецов О., Хромов Л. Швидкісне читання. Київ, 2017. С. 65 – 69.

34. Кузьміна Н. Проблема підвищення рівня мотивації на уроках читання. Початкова шк., 2017. № 3. С.26 – 27.
35. Куріпта В.І. Нестандартні уроки читання. 1-2 клас. Харків: Основа, 2017. 203 с.
36. Лещенко Г. Функціонально-комплексний підхід до роботи з текстом як засіб формування комунікативної україномовної компетенції школярів// Українська література в загальноосвітній школі, 2015. № 7. С. 26-30.
37. Лисенко Н.В. Етнопедagogіка дитинства. Навчально - методичний посібник. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2018. 720 с.
38. Литвинова С.Г. Формування інформаційно-комунікаційної компетентності(ІКК)вчителів-предметників URL: https://lib.iitta.gov.ua/726892/1/Lytvynova_S_G_2008_1_5.pdf (дата звернення: 07.08.2023).
39. Лухтай Л. І. Шляхи вдосконалення техніки читання школярів. Київ: «Початкова школа» № 5, 2020. 217 с.
40. Приходько М.І., Приходько О.М., Саліверстова Н.І., Гурська О.В. «Словник-довідник». 132 с.
41. Макарова С. Щоб ротик був слухняний. Логопедичний практикум. Тернопіль: підручники і посібники, 2015. 164 с.
42. Мартиненко В. Формування змісту літературного читання молодших школярів: сучасний вимір. Формування ключових і предметних компетентностей молодших школярів у навчальному процесі: дидактико-методичні аспекти: Дайджест 2. Донецьк: Каштан, 2018. с.55-63
43. Методика викладання української мови (за редакцією Дорошенка С.І.). Київ, 2019. с.310.
44. Основні методики навчання. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/pedagog/14479/>
45. Савченко О.Я. Наукова праця. Читацька компетентність, як основа навчання в початковій школі. Київ, 2023. с.3.

46. Презентація з літературного читання «Робота над художнім твором». URL: <https://vseosvita.ua/library/prezentacia-z-literaturnogo-citanna-robota-nad-hudoznimtvorom-148700.html> (дата звернення: 10.11. 2023).
47. Про затвердження Державного стандарту початкової освіти . URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-п#Text> (дата звернення : 10.11. 2023).
48. Птрожено Л.В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук. метод. посібн. Київ: А.С.К., 2022. с. 192.
49. Романова І.А. Сучасні технології інтелектуального розвитку молодшого школяра. Харків: СМІТ, 2019. с. 291.
50. Савченко О. Я. Щоб книга була в житті дитини: вітчизняний і зарубіжний досвід. « Початкова школа» № 5, 2016. с. 22-26.
51. Савченко О.Я. Українська мова та читання. 3 клас НУШ частина І,ІІ., 2020 р. URL:<https://pidruchnyk.com.ua/1504-ukrmova-ta-chytannja-sachenko-3-klas-nush.html> (дата звернення : 04.07. 2023).
52. Свічкова Л. А., Бабенко Г. Я. Інтегровані засоби оволодіння читанням і грамотним письмом. Київ: «Початкова школа» № 4, 2016. 322 с.
53. Скіпакевич О.В. Вчити емоційно правильно сприймати художній текст. Початкова школа. №12, 2016. с.17.
54. Скіпакевич О.В. Ознайомлення з ліричним віршем на уроках читання. Початкова школа. №4, 2016. с.18
55. Старагіна І. П., Терещенко В. М., Панченков А. О. Нова українська школа: розвиток читацької компетентності в учнів початкової школи в системі інтегрованого навчання: навчально-методичний посібник. Харків: Соняшник, 2020. 176 с.
56. Старагіна І. П., Терещенко В. М., Панченков А. О. Нова українська школа: розвиток читацької компетентності в учнів початкової школи в системі інтегрованого навчання: навч. посіб. Харків: Соняшник, 2020.176 с.
57. Стельмахович М.Г. Українська народна педагогіка. Київ:, 1997.

58. Степаненко О.В. Особливості роботи над творами різних жанрів у початкових класах. URL: metodichniy-byuleten-osoblivosti-roboti-nad-tvorami-riznih-zhanriv-u-pochatkovih-klasah-264803.html
59. Стогній С. Формування читацької компетентності молодших школярів як базова складова комунікативної і пізнавальної компетентностей. Сватки, 2016. 68 с.
60. Тарасенко Г. С. Організація дитячої ігрової діяльності в контексті наступності дошкільної та початкової освіти. Київ: Слово, 2020. 318 с.
61. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Шияна Р. Б.3-4клас.URL:
<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2022/08/15/Typova.osvitnya.prohrama.1-4/Typova.osvitnya.prohrama.3-4.Shyyan.pdf> (дата звернення: 06.08.2023).
62. Титаренко В.І. Виховання на національно-культурних традиціях українського народу як головний чинник формування особистості. Наукові записки. ТДПУ: Педагогіка, 2000. №8. 56 с.
63. Указ президента України Про Національну доктрину розвитку освіти./ N347/2002 від 17 квітня 2002 року.
64. Федотова В. Г. Вчимося читати швидше. Луганськ, 2013. 435 с.
65. Фіцула М. М. Педагогіка: Навчальний посібник. Київ: Видавничий центр «Академвидав», 2019. 560 с.
66. Читацька компетенція як різновид загальної компетенції учнів//*Наука і освіта*, 2015.№ 3-4. С.66-68.
67. Шарагова Н.Г. Цікаві завдання для розвитку техніки читання. Початкове навчання та виховання, 2018. № 14. С. 15 – 18.
68. Шевчук Л. Навчання грамоти. Київ: «Початкова школа» № 4, 2016. 277 с.
69. Явоненко М. В. Система творчих завдань між предметного характеру як засіб розвитку літературно-творчих здібностей молодших школярів:

Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.09; Ін-т педагогіки АПН України. Київ, 2017. 21 с.

70. Яценко Т.О. Компетентнісний підхід як основа модернізації шкільної літературної освіти. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/162001468.pdf> (дата звернення: 12.07.2023).

71. Яценко Т.О. Розвиток читацької компетентності учнів в умовах інформаційного суспільства (застосування варіативних форм організації літературного навчання). URL: <https://lib.iitta.gov.ua/.pdf> (дата звернення: 10.07.2023).

72. Яцента Л. Формування якостей читання як методична проблема. Початкова шк., 2008. № 9. С. 3 – 6.

73. Яценко Т.О. Розвиток читацької компетентності учнів ліцею у контексті нової парадигми шкільної літературної освіти //Вісник Луганського національного університету імені Т. Шевченка: зб.наук.пр.Старобільськ, 2019. <http://dspace.luguniv.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4737?show=full>

74. Хорошковська Т.П. Вимірювання читацької компетентності в учнів у контексті міжнародних досліджень / Т.П. Хорошковська\\ Сучасний урок: науково-методичний журнал. Частина 2.-Дніпро: Інновація 2020р. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/713609/1/> (дата звернення: 09.11.2023).

75. Beinum V. The Morale of The Dublin Busmen. London: Tavistock Institute, 2015.

76. Biemans H. Competence-based VET in the Netherlands: background and pitfalls.*Journal of Vocational Education and Training*. 2021. Vol. 56.4 P. 523–538.

77. Hoffmann T. The meanings of competency.*Journal of European Industrial*. ,2019. Vol. 23.6. P. 275–285.

78. Hyland T. Book review of Competency Based Education and Training: A World Perspective by A. Arguelles and A. Gonczi (eds.).*Journal of Vocational Education and Training*., 2021. Vol. 53. P. 487–490.

79. McClelland D.C. Testsing for Competence Rather Than for «Intelligence». *American Psychologist.*, 2021. № 1. P.1–14.
80. Miller P. Competency Based Education and Training: A World perspective. *Journal of Workplace Learning.*, 2021. Vol. -13. Iss: 6. - P. 260-261.
81. PISA: читацька грамотність Т. С. Вакуленко 2017. URL: <https://nuschool.com.ua/lessons/literature/pisa/index.html> (дата звернення: 06.11.2023).

ДОДАТКИ

Додаток А

КОНСПЕКТИ УРОКІВ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЧИТАННЯ В 3 КЛАСІ

(ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПРОГРАМА)

УРОК №1

Тема: Все добре переймай, а недобре – виправляй.

Клас: 3

Місце проведення: дистанційно

Мета:

Мовно-літературна (формування поняття склад, слово роль слів у мовленні формувати навички швидко читання, закріпити літературну вимову);

Здоров'я збережувальна і соціальна (формування ціннісного ставлення дітей до дійсності та свого стану)

Виховна (виховувати уважність, старанність, бажання активно працювати, інтерес до рідної мови, почуття прекрасного).

Змістова лінія «Досліджуємо мовлення»

аналізує звуковий склад слова (кількість складів, наголошений та ненаголошені склади, голосні та приголосні звуки);

Змістова лінія «Читаємо»

розповідає, про що текст, *відповідає* на запитання за змістом прочитаного;

визначає тему і головну думку в тексті;

Змістова лінія «Взаємодіємо усно»

з увагою *сприймає* усні репліки й доречно реагує на усну інформацію в діалозі (погоджується або не погоджується, виконує певні дії у відповідь на прохання чи відповідно до інструкції);

ставить запитання до усного повідомлення для отримання додаткової інформації;

Змістова лінія «Театралізуємо»

використовує голос і мову тіла (міміку, жести, рухи) для відтворення емоцій персонажів казок, байок тощо;

імпровізує з інтонацією, тембром та силою голосу, відтворюючи репліки персонажів казок, віршів, народних пісень.

Очікувані результати:

- прогнозує орієнтовний зміст тексту на основі заголовка, ключових слів, анотації, невербальної інформації (ілюстрації, таблиці, схеми, графіки тощо);
- читає подумки та виразно вголос тексти різних видів та з різною метою;
- розповідає (докладно, стисло або вибірково), про що йдеться в тексті;
- ставить запитання різної спрямованості: до змісту твору, до автора, до читача;
- знаходить у тексті відповіді на поставлені запитання;
- відтворює фактичну інформацію з тексту;

Додаток Б

УРОК №2

Урок : урок вивчення нового матеріалу

Обладнання: підручник: Українська мова та читання 3 клас частина 2 Савченко 2020р. <https://pidruchnyk.com.ua/1504-ukrmova-ta-chytannja-sachenko-3-klas-nush.html> картки з малюнками, картки із завданнями, ноутбук, презентація.

Хід уроку**I. Організаційний момент**

Холодно в полі, в саду, на городі,

Зима мандрує по нашій господі.

Тепло і затишно в класі у нас,

Доброго дня, я вітаю всіх вас. *(Слайд 2)*

2. Емоційне налаштування.

Працювати будемо - ...

Слухати - ...

Міркувати - ...

Відповідати - ... *(Слайд 3)*

3. Робота з чистомовкою

Ить-ить-ить - заєць в полі аж тремтить.

Ем-ем-ем - вінсховався за кущем.

Уха-уха-уха - але довгі в ньоговуха,

Їх-їх-їх - не сховатизайцюїх. *(Слайд 4)*

III. Повідомлення теми і мети урока.

- Сьогодні на уроці ти прочитаєш другий твір Нани Деменкової, у якому розкривається різне ставлення персонажів до дружби *(Слайд 5)*
-

4.Метод «Читання для когось»

ЧИТАННЯ ДЛЯ КОГОСЬ

(Самооцінювання і взаємооцінювання)

- Ми гарно і дружно працюємо разом.
- Ми одразу починаємо працювати.
- Наші очі дивляться в книгу.
- Ми читаємо по черзі (абзац чи сторінку).
- Під час читання ми залишаємось на одному місці.
- Ми контролюємо свій голос під час читання.
- Ми допомагаємо один одному зрозуміти прочитане.
- **МИ ЧИТАЄМО ВЕСЬ ВІДВЕДЕНИЙ ЧАС!**

(Слайд 6)

IV. Вивчення нового матеріалу

У розділі ви прочитаєте твори різних жанрів про почуття, настрої, вчинки дійових осіб. У різних життєвих і вигаданих ситуаціях вони виявляють своє ставлення до інших людей або казкових персонажів у словах і вчинках. Вдумливе читання дасть вам змогу заглибитись у зміст; розібратися в тому, що добре, а що — ні; усвідомити, у чому цінність дружби; відчути радість від спілкування з людьми й улюбленими тваринами. *(Слайд 7)*

5. Читацька розминка. Прочитай, поміркуй...

Не той друг,

хто медом маже, а той,

хто правду каже...

Скажи мені,

хто твій друг, і я скажу тобі, хто ти...

З ким товаришуєш, таким й сам станеш. *(Слайд 8)*

6. Згадайте – українська художниця і письменниця Нана Деменкова.

Нана Деменкова –

сучасна українська художниця і письменниця. *(Слайд 9)*

7. Розгляньте картини української художниці і письменниці Нани Деменкової(Слайд 10)

8. Досліджуємо текст. Нани Деменкової «Я друзів не продаю».

Читання тексту вчителем. (Слайд 11)

Я ДРУЗІВ НЕ ПРОДАЮ

Жила собі одна дівчинка і мріяла вона назбирати більше за всіх папірців для крамниці, щоб усе-пре-все купити: і ляльку, і стрічку, і візочок для ляльки. Та найбільше за все вона хотіла купити собі друга, бо друзів у неї не було. Мала вона живого кролика, і дуже їй хотілося його продати.

Сидить дівчинка й чекає — коли ж із нею хто-небудь у «крамницю» пограється. А ніхто не приходить. І раптом бачить вона: йде хлопчик, а в руках у нього кролик — такий самий, як у неї. «Мабуть, теж продає, — подумала дівчинка. — От із ним я й пограюся».

Підходить вона до хлопчика й питає:

— Скільки коштує твій кролик?

— Це мій друг, — відповідає хлопчик, — я друзів не продаю.

Подумала дівчинка й каже:

— Тоді, може, ти мого кролика купиш?

— Ні. У мене дві морквинки є, давай я тобі подарую, і ми разом будемо кроликів годувати, — усміхнувшись, відповів хлопчик.

Погодували вони кроликів і подружились. І кролики теж подружились. Зрозуміла дівчинка, що дружити цікавіше, ніж папірці збирати. А в «крамницю» відтоді вже ніхто не грається.

136

9. Читання твору учнями. Бесіда за змістом тексту з елементами

вибіркового читання.(Слайд 12)

- ❖ Прочитай оповідання мовчки.
- ❖ Хто дійові особи твору? Про що мріяла дівчинка?
- ❖ Як хлопчик допоміг їй зрозуміти цінність дружби?
- ❖ У якому реченні висловлене основне?
- ❖ Придумай оповідання, схоже на прочитане за головною думкою.

10. Фізкультхвилинка

<https://www.youtube.com/watch?v=Dp8lLFTMwNY>

11. Рефлексія. Вправа «Відкритий мікрофон».

- Сьогодні я прочитав (ла) про...
- Було цікаво дізнатися...
- Було складно...
- Я зрозумів(ла), що...
- Тепер я зможу...
- Я навчився(лася)...
- У мене вийшло...
- Я зміг (змогла)...

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Весела рухлива вправа для учнів. **Old MacDonald Had a Farm - DJ Raphi | Kids Dance & Sing** URL: <https://youtu.be/wXU9KHKB47w?si=brqkySTWLCBMDtHE>
2. Державний стандарт початкової освіти. URL: <https://cutt.ly/OYdHMwh>
3. Українська мова. Буквар: підруч. для 1 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х ч.): Ч.1/І.О. Большакова, М. С. Пристінська. – Харків: Вид-во «Ранок», 2018. С. 30 URL: <https://cutt.ly/9wmsziGW>
4. Типові освітні програми для 1-2 клас НУШ. За керівництвом Савченко URL: <https://cutt.ly/IwnvbXJO>

Додаток В

УРОК №3

Клас: 3

Тема. Зрозуміти й підтримати інших. Н. Гербіш «Різні куль-тури»

Мета: продовжувати знайомити учнів з творами українських поетів і письменників, ознайомити учнів із твором Н. Гербіш «Різні куль-тури».

мовно-літературна: удосконалювати навички свідомого, виразного читання, збагачувати словниковий запас учнів.

розвивальна: розвивати читацький світогляд, критичне мислення, мовлення.

виховна: виховувати бажання вчитися.

Очікувані результати:

Пізнаємо простір дитячого читання:

– розрізняє твори усної народної творчості і авторські наводить приклади.

Розвиваємо навичку читання, оволодіваємо прийомами розуміння прочитаного:

– володіє повноцінною навичкою читання вголос і мовчки текстів різних видів як загальнопредметним умінням;

– самостійно й усвідомлено застосовує різні види читання під час опрацювання змісту текстів різних видів.

Взаємодіємо усно за змістом прослуханого:

– висловлює власне ставлення, оцінні судження до усного повідомлення, змісту тексту; обґрунтовує думки, спираючись на власний досвід.

Обладнання: підручник для 3 кл. Українська мова та читання Савченко О., 2020 р. (за ТОП під керівництвом Савченко О.Я.).

Тип уроку: вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина. Організація класу.

Гра «Я захоплююся».

Діти по черзі одні одним роблять компліменти, починаючи фразою «Я захоплююсь ...».

Я захоплююся, як ти швидко підготувався до уроку. Я захоплююся твоєю зачіскою. Я захоплююся ...

II. Основна частина

1. Актуалізація опорних знань.

1. Відгадування загадок.

День і ніч я стукаю,

Всі дерева слухаю. (Дятел)

В мене є великий хист,

Я співаю, як артист,

Спів мій радісний усюди

Дуже люблять слухать люди. (Соловей)

—Яким одним словом можна назвати слова-відгадки? (Птахи.) Яким звуками починаються слова-відгадки? ([д], [с].) Вимовте ці звуки. Доберіть інші назви птахів зі звуком [с]. (Синичка, снігур, сова, сорока.)

2. Повідомлення теми та завдань уроку.

– Щоб дізнатися про що ми сьогодні поговоримо, вам треба розгадати ребуси.

rebus1.com / ua

”

”

У

,

”

(культура)

Повідомлення теми

3. Сприймання та засвоєння нового матеріалу.

Знайомтесь – українська письменниця Надійка Гербіш

Надійка Гербіш — українська письменниця, перекладачка, журналістка.

4. Робота з текстом Н. Гербіш «Різні культури».

Читання тексту вчителем.

РІЗНІ КУЛЬТУРИ

Наприкінці останнього уроку вчителька сказала, що наступного місяця в нас буде свято. Особливе свято, додала вона, свято різних культур.

Я нічого не зрозуміла, але соромилася запитати при всіх. І лише коли інші діти побігли до своїх шафок одягатися, я підійшла до вчительки й тихо запитала:

— А що таке культура?

Вона замислилася й провела мене до парти, щоби я могла сісти. А тоді сіла поруч зі мною, на учнівському сидінні.

— Розумієш, так уже повелося, що в кожній людині є якісь звички. У родин теж вони є. І навіть у цілих народів. Оці звички, або звичаї народу й називають його культурою. Що люди цього народу їдять, у що одягаються, яких пісень співають, які свята святкують... Усе загалом. Розумієш, про що я?

Я кивнула.

— Кожен із нас покаже на святі щось таке, що могло б розповісти про культуру його народу. Хтось принесе улюблену національну страву, хтось заспіває пісню, хтось перекаже легенду. І я би дуже хотіла, щоб ти розповіла щось про свою країну... Ти згодна?

Я знову кивнула. Вона усміхнулася, і це додало мені сміливості. Тож я запитала:

— А в нашому класі є хтось з іншого народу, крім мене?

— Нема. Зате в нас є ти! І це означає, що ти для нас — особлива!

— Але якщо всі розповідатимуть про одні звички, а я — про інші, чи буде їм цікаво?

— Мар'ям, ти не можеш собі уявити, як сильно всім буде цікаво! І найперше — мені. Я дуже рада, що ти є в нашому класі.

Це вперше в цій країні хтось сказав мені, що радіє з моєї присутності. Мені чомусь захищало в очах і засвербіло в носі...

Свято...

Я хвилююся. Мама хвилюється разом зі мною, і тато теж. Вони цього не кажуть, але я знаю. Відколи тут живемо, усі ми навчилися розмовляти мовчки.

Брати не хвилюються.

— Дуже смачно, — нахваляють вони. — Тепер твої однокласники знатимуть, якими мають бути коржики! Брати сміються, обговорюють свої плани на день. Татові шкода, що він не зможе піти зі мною. Мама ховає очі. Коли ми всі підемо, вона плакатиме. Раніше вона мене водила всюди сама. Тепер мене водять тато чи брати, і їй від того сумно.

— Ти будеш найвродливішою дівчинкою на святі, — каже вона мені.

У класі всі вбрані дуже гарно. Нічиї батьків тут немає — я даремно хвилювалася. Лише ми й учителька.

Діти розказують про свою країну. Вони співають, танцюють, влаштовують вікторини. Вони частують усіх смачними наїдками. Щоразу, підносячи кусень до рота, я хвилююся, що він виявиться аж надто смачним. Що мої коржики потім не смакуватимуть. Але досі жодна страва не зрівнялася з тим, що готують у моїй країні.

Перед очима — вихор: кольори, усмішки, мапи... Мої однокласники дивляться на мене, усміхаються, наче все це свято — заради того, щоб познайомити мене зі світом, у якому вони живуть.

Вони беруться за руки, стають у коло, починають танок. Хтось бере мене за руку. Ми танцюємо, і мені стає тепло й радісно. Я почувуюся частиною їхнього світу, частиною їхньої любові.

Коли настає моя черга розповісти, я беру танбур* і награв улюблену мелодію. Я не розкажу їм казку, не оповім про звичаї свого народу. Зараз мені просто хочеться співати.

Я заплющую очі й бачу парк, де ми так любили пускати паперові кораблики. Там дядечко Камаль —

він підкидає мене високо до неба. Там бабуся і її пухкі обійми.

Моя пісня доспівана. Розплющую очі, усе довкола мерехтить. Я дивлюся на вчительку. Вона плаче.

Свято завёршилося, усі мене обіймають. Учителька передає частунок моїй родині. Я біжу додому щаслива, бо так багато хочу розповісти!

5. Словникова робота. Стіна слів.

Танбур — музичний інструмент.

6. Читання твору учнями. Бесіда за змістом тексту з елементами вибіркового читання.

- Назви дійових осіб оповідання. Хто головний персонаж?
- Знайди і прочитай пояснення вчительки, що таке культура. Чи зрозуміло тобі значення цього слова?
- Чому в цьому класі відбулося свято різних культур?
- Як вчительці вдалося заспокоїти Мар'ям?
- Які почуття переживала дівчинка?
- Знайди речення, яке засвідчує, що на цьому святі Мар'ям вперше відчула себе частиною світу своїх однокласників.
- Як однокласники й однокласниці Мар'ям сприйняли її пісню про рідну країну?

Обговоріть. Як може змінитися тепер її ставлення до школи? Чи з'являться в Мар'ям друзі?

Поміркуйте разом! Які почуття можуть об'єднати людей різних культур?

7. Рефлексія навчально-пізнавальної діяльності

1. Рефлексія.

— Чи справдилися ваші очікування від уроку?

— Які враження від уроку? Що нового дізналися? Де ці знання можна застосувати?

2. Домашнє завдання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Державний стандарт початкової освіти URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text>

2. Українська мова та читання. Підручник для 3 класу (у 2-ох частинах).

Частина 2. О. Я. Савченко. 2020 р. С. 160 URL:

<https://pidruchnyk.com.ua/1504-ukrmova-ta-chytannja-sachenko-3-klas-nush.html>

3. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Савченко О. Я.

3- 4 клас

[https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2022/08/15/Typova.osvitnya.prohrama.1-4/Typova.osvitnya.prohrama.3-](https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2022/08/15/Typova.osvitnya.prohrama.1-4/Typova.osvitnya.prohrama.3-4.Savchenko.pdf)

[4.Savchenko.pdf](https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2022/08/15/Typova.osvitnya.prohrama.1-4/Typova.osvitnya.prohrama.3-4.Savchenko.pdf)

Додаток Г

УРОК №4

Клас: 3

Тема. Анатолій Костецький «Спішу додому».

Мета: ознайомити учнів з новим віршем Анатолія Костецького, розкрити його основну думку.

мовно-літературна: розвивати навички свідомого, виразного читання, вчити розуміти прочитане.

розвивальна: формування відповідальності.

виховна: виховує пунктуальність.

Очікувані результати :

Самостійно читає , розуміти зміст вірша, основну думку.

Обладнання: мультимедійний комплект, підручник для 3 кл. Українська мова та читання О.Савченко.

Тип уроку: вивчення нового матеріалу.

ХІД УРОКУ

I. ОРГАНІЗАЦІЯ КЛАСУ.

Дітки посміхнулися гарненько,

Настрій на урок взяли

Й працювати почали.

1.Емоційне налаштування.

Гра «Чим ми схожі».

Вітаючи один до одного по черзі, учні підкреслюють свою спільність з сусідом.

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ.

1. Мовленнєва розминка.

Як капає дощ?

Як гуркоче грім?

Як гуде машина?

Як дзижчить комар?

III. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.

ОГОЛОШЕННЯ МЕТИ ТА ТЕМИ УРОКУ.

1. Повідомлення теми і завдань уроку.

- На вашу думку, про що буде вірш А. Костецького «Спішу додому»?

IV. СПРИЙМАННЯ ТА ЗАСВОЄННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ.

Читаємо текст на сторінці 143.

СПІШУ ДОДОМУ

Мені після школи
гукає Микола:
— Серього!
Гайда поганять у футбол!
— Та ні! —
відмовляюсь
уперше в житті. —
Я мушу додому
негайно іти.

Мене зупиняє на вулиці Слава:
— Спинися на хвилику,
до тебе є справа:
міняю свій ніжик
на шайбу твою!
Та я ні хвилинки
із ним не стою,
хоч марив тим ніжиком
ночі та дні, —
бо треба додому
спішити мені.

Відмовився я
од кіно й самоката
і навіть відмовився
змія пускати!..

Дивуються друзі:
— Скажи-но скоріш,
чого це ти раптом
додому спішиш?!
— Тому що, —
кажу їм, —

143

як хочете знати,
удома
на мене чекає
кудлате,
руде,
волохате,
смішне
цуценя,
що стало моїм
з учорашнього дня!

Рухлива вправа

Зараз , ми з вами пограємо в гру , щоб трохи відпочити.

Потрібно кидати м'яч , називаючи слово , пов'язане з природою. Учень, який отримав м'яч, повинен сказати, що можна зробити з цим предметом або явищем.

Наприклад:

- Ліс - можна гуляти в ньому, можна збирати гриби, можна побачити тварин.
- Річка - можна купатися в ній, можна ловити рибу, можна кататися на човні.
- Сонце - можна грітися під ним, можна купатися в його променях, можна насолоджуватися його красою.
- Дощик - можна бігати під ним, можна танцювати під ним, можна радіти його приходу.
- Вітер - можна розгойдуватися на ньому, можна літати на повітряній кулі, можна слухати його шум.
- Гром - можна боятися його, можна радіти йому, можна дивуватися його силі.

Фізкультхвилинка сприяє зняттю напруги, втомив, покращує самопочуття учнів. Вона також сприяє створенню позитивного емоційного настрою.

Бесіда за змістом тексту.

- • Сподобався тобі вірш?
- Чому хлопчик поспішав додому?
- Чому він відмовився від заманливих раніше пропозицій своїх друзів?
- Розглянь малюнок. Яким зображено песика?

VI. РЕФЛЕКСІЯ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1. Рефлексія.

- Чи справдилися ваші очікування від уроку?

2. Домашнє завдання.

 Придумай кличку песикові. Чого хлопчик міг би його навчити?

 Підготуйте інсценізацію: визначте за текстом, хто буде брати в ній участь. З якою інтонацією слід прочитати слова Славка, друзів? А які почуття — передати, читаючи слова Сергійка?

Додаток Д

УРОК №5

Предмет: літературне читання

Клас: 3

Тема: Все добре переймай, а недобре – виправляй... „Красиві слова і красиве діло” (В. Сухомлинський) ст.133

Обладнання: картка читача, підручник Савченко О. Я. Українська мова та читання: Підручник для 3 класу(у 2-х частинах) : Частина 2// О. Я. Савченко. 2020. – 160с.

<https://pidruchnyk.com.ua/1504-ukrmova-ta-chytannja-sachenko-3-klas-nush.html>

Тип уроку:урок засвоєння нових знань

Хід уроку

I. Організаційний момент

Добрий день, дорогі друзі!

Добрий день!

На вас чекає гарний день.

Бачу, всі веселі і здорові

До уроку всі готові!

Проведемо перекличку.

Психологічний настрій

Люблю я свій розум, увагу й пам'ять,
Працює мій мозок, вчуся я старанно.
Сприймаю все нове і мислю критично,
Учителя слово здійснию я практично.

Як саме ви відчуваєте себе сьогодні? З яким настроєм прийшли на урок? Наша мета – зробити його цікавим та плідним. Давайте сконцентруємо увагу та приступимо до роботи.

II. Актуалізація опорних знань.

1. Мовна розминка:

Вчитель: Давайте розізнаємо наші мовні м'язики. Повторіть слова разом зі мною: [проводить мовну розминку].

2. Гра «Закінчіть речення»:

Вчитель: Тепер давайте завершимо речення:

"У моїй родині найголовніше..."

"Коли я расту великий, я хочу стати..."

"Найбільше мені подобається..."

"Я найкраще відпочиваю, коли..."

"У моєму улюбленому оповіданні головний герой..."

"Найцікавіше, що я вчуся..."

"Мені подобається вчитися, коли..."

"Я вважаю, що у кожного в нашому класі є..."

III. Мотивація навчальної діяльності

1. Ребус

Давайте розглянемо ребуси та відгадаємо зашифровані слова?

Правильно, це слово ДОЩ

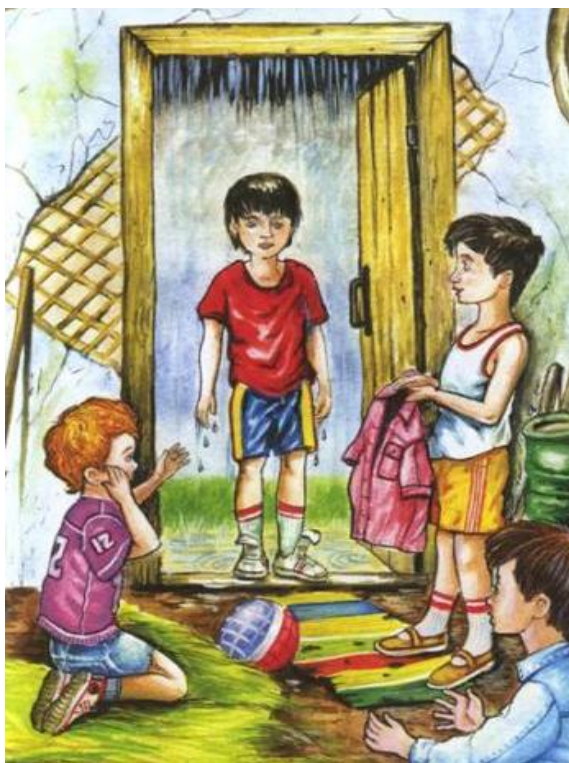
Допомога

2. Повідомлення теми

Сьогодні ми познайомимося з новим оповіданням Василя Сухомлинського „Красиві слова і красиве діло”, та дізнаємося, в чому різниця красивих слів від красивих діл.

3. Розвиток уяви

Давайте подивимся на зображення.

Що вибачите на зображенні? Як вигадаєте, що тут відбувається?

(Вчитель слухає думки учнів)

- У вас дуже цікаві припущення, зараз ми познайомимось з оповіданням та дізнаємось що ж, насправді, трапилося з хлопцями, які зображені на малюнку.

IV. Сприймання та засвоєння нового матеріалу

1. Первинний аналіз твору.

Прочитайте назву твору. Як гадаєте, про щойтиметься у творі, дивлячись на назву?

2. Робота с підручником ст.133

Опрацювання тексту. Виразне читання оповідання.

КРАСИВІ СЛОВА І КРАСИВЕ ДІЛО

Серед поля стоїть маленька хатина. Її побудували, щоб у негόδу люди могли сховатися й пересідіти в теплі.

Одного разу серед літнього дня захмарило й пішов дощ. А в лісі в цей час було троє хлопців. Вони сховалися в хатинці й дивилися, як з неба лле мов з відра.

Коли це бачать: до хатини біжить ще один хлопчик. Незнайомий. Мабуть, з іншого села.

Одежа на ньому була мокра як хлющ*. Він тремтів од холоду.

І ось перший із тих хлопців, які сиділи в сухому одязі, сказав:

— Як же ти змок на дощі! Мені шкода тебе...

Другий теж промовив красиві й жалісливі слова:

— Як страшно опинитися в зливу серед поля! Я співчуваю тобі...

А третій не сказав ні слова. Він мовчки зняв із себе сорочку й дав її змоклому хлопчикові. Той скинув мокру сорочку й одягнув суху.

Гарні не красиві слова. Гарні — красиві діла.

V. Фізкультхвилинка

<https://www.youtube.com/watch?v=NtIuEWvOZDM>

VI. Закріплення матеріалу

1. Дай відповіді на запитання:

Де відбувалась описана зустріч? (серед поля)

В яку пори року захмарило й пішов дощ? (влітку)

Як зустріли троє хлопців незнайомого хлопчика?

Яка тема оповідання?

Поміркуйте, що змислому хлопчику було в цей момент потрібніше красиві жалісливі слова чи сухий одяг?

У яких словах оповідання висловлено його головну думку твору?

Що автор хотів донести до читачів?

2. Заповни картку читача:

Картка читача

Я прочитав/прочитала

☆ вірш
☆ оповідання
☆ казку

Назва твору _____

Мене вразило _____

Мої запитання за змістом твору _____

VII. I. РЕФЛЕКСІЯ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1. Рефлексія.

— Чи справдилися ваші припущення події на зображені, які ви бачили на початку уроку?

— З яким твором сьогодні ви познайомилися?

— Які враження від уроку?

2. Метод «Мікрофон»

- Сьогодні на уроці я познайомився (лась) з оповіданням автора...

- Я зрозуміла (в) ...

- Мені сподобалось...

- Було цікаво...

3. Домашнє завдання. Напишіть твір-мініатюру "Слово і діло"

Додаток Е

УРОК №6

Тема. Про наших улюбленців. «Кошеня пропало» М. Вітлер

Клас: 3

Мета: познайомити учнів з українською творчістю та творами про тварин; сформувати вміння правильного, виразного читання; розвивати уяву та фантазію учнів; виховувати любов до природи.

Очікувані результати: вміє правильно та виразно читати; сприймає новий матеріал; розуміє відповідальність за тварин; виявляє фантазію та уяву; застосовує досвід з власного життя.

Обладнання: підручник Савченко О. Я. Українська мова та читання : Підручник для 3 класу (у 2-х частинах) : Частина 2 // О. Я. Савченко. 2020. — 160 с. <https://pidruchnyk.com.ua/1504-ukrmova-ta-chytannja-sachenko-3-klas-nush.html> , ноутбук

Тип уроку: вивчення нового матеріалу

Хід уроку

1. Організація класу до уроку.

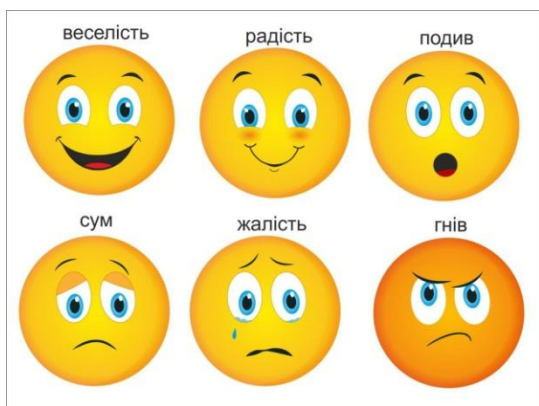
Нумо, діти, підведіться!

Всі приємно посміхніться.

Продзвенів уже дзвінок,

Починаємо урок!

2. Емоційне налаштування.

Діти обирають свій настрій.

3.Актуалізація опорних знань.

Мовленєва розминка

Скоромовка

У кухаря Валерика

Розварились вареники...

Розварились вареники

Варениці у Валерика.

1. *Який настрій викликає скоромовка?*
2. *Придумайте назву.*

4. Мотивація навчальної діяльності. Оголошення теми та мети уроку.

- Подивіться на картинку і скажіть, яку тему на вашу думку ми розпочинаємо? Як ви гадаєте, про що йтиме мова у творі?

5. Сприймання та засвоєння нового матеріалу.

(читання твору)

Марко Вітлер

КОШЕНЯ ПРОПАЛО

♦ **Висловте припущення, куди зникло кошеня.**

«Неллі!» — Мерле гукала знову і знову, бігаючи по всій квартирі.

«Неллі, виходь сюди! Де ти?».

Але відповіді від Неллі не було. Здавалося, що вона крізь землю провалилася.

«Нам вже час їхати», — сказав тато, поглядаючи знову на годинник. «Якщо ми не поспішимо, я запізнюся на роботу, а ви — до школи».

Мерле виглядала дуже присоромлено. «Пробач, тату. Наступного разу я постараюся більше».

Тато кивнув. «Я кажу це щодня. Ви повинні тримати двері вітальні закритими. Таке маленьке кошеня пролізе скрізь. А я не хочу, щоб воно проповзло під кухонні шафи, а потім гризло кабелі за плитою або посудомийною машиною. Це може погано закінчитися».

Тато опустився на коліна і зазирнув під диван, крісла та шафи. Проте Неллі не вдалося знайти. Вона, мабуть, обрала ідеальне сховище.

«Хай йому грець!». Тато лаявся знову і знову.

«Краще я лишу мамі записку, і вона ще раз все обшукає, коли повернеться. Кошеня має бути десь тут».

Він одягнув пальто і натягнув на голову улюбленого капелюха, без якого ніколи не виходив з дому.

«Та що ж це таке? Що це? Щось не так з моїм капелюхом».

Тато відчув, як щось подряпало йому голову. Він зняв свого капелюха і зазирнув всередину. Звідти на нього дивилися двоє темних оченят.

«Поглянь-но тільки на неї, — усміхнувся тато. — У Неллі теж є улюблена шапка».

Тато бережно витягнув кошеня із капелюха та поставив його на кігтедряпку.

Переклад з німецької Аліни Джурило

Фізкультхвилинка <https://www.youtube.com/watch?v=B7ZNzZUd7zM>

Питання до твору

- ❖ Хто шукав кошеня?
- ❖ Які дії тата свідчать про те, що він любить кошеня?
- ❖ Чи не траплялися з вами подібні випадки?

Робота над словами

провалилася	запізнюся	проповзло	улюбленого
поглядаючи	присоромлено	ідеальне	подряпало
поспішимо	постараюся	повернеться	кігтедряпка

Цікаві факти про котиків

1. Багато котів здатні знайти шлях додому, незважаючи на відстані. На думку експертів, або кішки визначають своє місце знаходження по куту сонячного світла, або у них є намагнічені клітини у мозку, які діють як компас.
2. Коти дуже чутливі до вібрацій. Вони можуть відчутти поштовхи землетрусу на 10-15 хвилин раніше людей.
3. У кішки в тілі 230 кісток (у людини тільки 206).
4. Поверхня носа у кішок так само унікальна, як відбитки пальців у людей.
5. У котів немає ключиць, тому вони можуть пролізти в будь-який отвір розміром із їхню голову.

Тестове опитування

1. Неллі це...?

- 1) цуценя
- 2) дівчинка
- 3) хом'ячок
- 4) кошеня

2. Як звати дівчинку?

- 1) Мерле
- 2) Мілана
- 3) Неллі

4) Мар'яна

3. Де знайшли кошеня?

- 1) В шафі
- 2) На вулиці
- 3) В капелюсі
- 4) За диваном

4. Що вирішив зробити тато після пошуків та лайки?

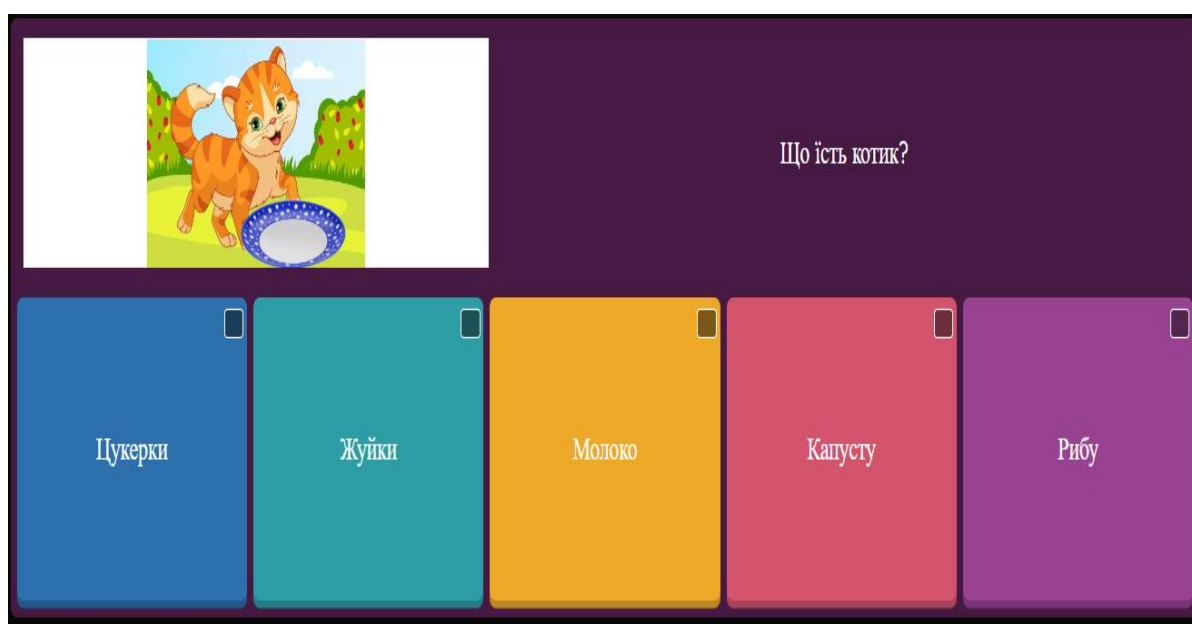
- 1) Залишити записку мамі
- 2) Викликати поліцію
- 3) Не піти на роботу
- 4) Зателефонувати мамі

5. Що сказав тато, поглядаючи на годинник?

- 1) «Нам вже час»
- 2) «Нам вже час бігти»
- 3) «Нам вже час їхати»
- 4) «Нам вже час мчати»

Дидактична гра «Що їсть котик?»

https://quizizz.com/admin/quiz/6535b401bc54a121b978020a?source=quiz_share

6. Рефлексія навчально-пізнавальної діяльності.

- Що нового дізналися на уроці?
- Що було найбільш цікавим та пізнавальним?
- Які враження від уроку?

Домашнє завдання

Знайти та прочитати оповідання про домашніх улюбленців або підготувати розповідь про ставлення людей до домашніх тварин.